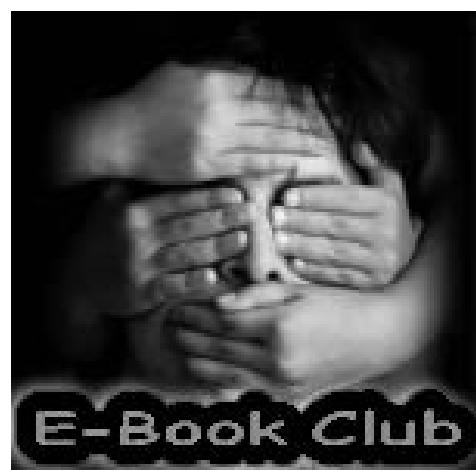

قانون اساسی

کاری از گروه
E-Book Club

❖ اصل ۱

جمهوری اسلامی ایران، بر اساس اعتقاد دیرینه اش به حکومت حق و عدل قرآن، در پی انقلاب اسلامی پیروزمند خود به رهبری مرجع عالیقدر تقلید آیت الله العظمی امام خمینی، در همه پرسی دهم و یازدهم فروردین ماه یکهزار و سیصد و پنحاه و هشت هجری شمسی برابر با اول و دوم جمادی الاولی سال یکهزار و سیصد و نود و نه هجری قمری با اکثریت ۹۸/۲٪ کلیه کسانی که حق رای داشتند، به آن رای مثبت داد.

❖ اصل ۲

جمهوری اسلامی، نظامی است بر پایه ایمان به:

- ۱ - خدای یکتا (لا اله الا الله) و اختصاص حاکمیت و تشريع به او و لزوم تسلیم در برابر امر او.
  - ۲ - وحی الهی و نقش بنیادی آن در بیان قوانین.
  - ۳ - معاد و نقش سازنده آن در سیر تکاملی انسان به سوی خدا.
  - ۴ - عدل خدا در خلقت و تشريع.
  - ۵ - امامت و رهبری مستمر و نقش اساسی آن در تداوم انقلاب اسلام.
  - ۶ - کرامت و ارزش والای انسان و آزادی توام با مسیولیت او در برابر خدا، که از راه :
- الف - اجتهاد مستمر فقهای جامع الشرایط بر اساس کتاب و سنت معصومین سلام الله عليهم اجمعین،
- ب - استفاده از علوم و فنون و تجارب پیشرفته بشری و تلاش در پیشبرد آنها،
- ج - نفي هر گونه ستمگری و ستم کشی و سلطه گری و سلطه پذیری، قسط و عدل و استقلال سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و همبستگی ملی را تامین می کند.

❖ اصل ۳

دولت جمهور اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:

- ۱ - ایجاد محیط مساعد برای رشد فضایل اخلاقی بر اساس میان و تقوی و مبارزه با کلیه مظاهر فساد و تباہی.
- ۲ - بالا بردن سطح آگاهی های عمومی در همه زمینه های با استفاده صحیح از مطبوعات و رسانه های گروهی و وسائل دیگر.
- ۳ - آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان برای همه در تمام سطوح، و تسهیل و تعمیم آموزش عالی.
- ۴ - تقویت روح بررسی و تبع و ابتکار در تمام زمینه های علمی، فنی، فرهنگی و اسلامی از طریق تاسیس مراکز تحقیق و تشویق محققان.
- ۵ - طرد کامل استعمار و جلوگیری از نفوذ اجانب.
- ۶ - محو هر گونه استبداد و خودکامگی و انحصار طلبی.
- ۷ - تامین آزادیهای سیاسی و اجتماعی در حدود قانون.

- ۸ - مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خوبیش.
- ۹ - رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه های مادی و معنوی.
- ۱۰ - ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیر ضرور.
- ۱۱ - تقویت کامل بنیه دفاع ملی از طریق آموزش نظامی عمومی برای حفظ استقلال و تمامیت اراضی و نظام اسلامی کشور.
- ۱۲ - پی ریزی اقتصادی صحیح و عادلانه بر طبق ضوابط اسلامی جهت ایجاد رفاه و رفع فقر و برطرف ساختن هر نوع محرومیت در زمینه های نغذیه و مسکن و کار و بهداشت و تعمیم بیمه.
- ۱۳ - تامین خودکفایی در علوم و فنون صنعت و کشاورزی و امور نظامی و مانند اینها.
- ۱۴ - تامین حقوق همه جانبه افراد از زن و مرد و ایجاد امنیت قضایی عادلانه برای همه و تساوی عموم در برابر قانون.
- ۱۵ - توسعه و تحکیم برادری اسلامی و تعاون عمومی بین همه مردم.
- ۱۶ - تنظیم سیاست خارجی کشور بر اساس معیارهای اسلام، تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمان و حمایت بی دریغ از مستضعفان جهان.

❖ اصل ۴

کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق یا عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده فقهاء شورای نگهبان است.

❖ اصل ۵

(۱) در زمان غیب حضرت ولی عصر "عجل الله تعالی فرجه" در جمهوری اسلامی ایران و ولایت امر و امامت امت بر عهده فقیه عادل و با تقوی، آگاه به زمان، شجاع، مدیر و مدبر است که طبق اصل یکصد و هفتم عهده دار آن می گردد.

<۱- اصل سابق: اصل پنجم: در زمان غیبت حضرت ولی عصر، عجل الله تعالی فرجه، در جمهوری اسلامی ایران ولایت امر و امامت امت بر عهده فقیه عادل و با تقوی، آگاه به زمان، شجاع، مدیر و مدبر است، که اکثریت مردم او را به رهبری شناخته و پذیرفته باشند و در صورتی که هیچ فقیهی دارای چنین اکثریتی نباشد رهبر یا شورای رهبری مرکب از فقهاء واجد شرایط بالا طبق اصل یکصد و هفتم عهده دار آن می گردد.>

❖ اصل ۶

در جمهوری اسلامی ایران امور کشور باید به اتکا آرا عمومی اداره شود، از راه انتخابات، انتخاب رئیس جمهور، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، اعضای شوراهای و نظایر اینها، یا از راه همه پرسی در مواردی که در اصول دیگر این قانون معین می گردد.

❖ اصل ۷

طبق دستور قرآن کریم: "و امرهم شوري بینهم" و "شاورهم في الامر" شوراها، مجلس شورای اسلامی، شورای استان، شهرستان، شهر، محل، بخش، روستا و نظایر اینها از ارکان تصمیم‌گیری و اداره امور کشورند. موارد، طرز تشکیل و حدود اختیارات و وظایف شوراها را این قانون و قوانین ناشی از آن معین می‌کند.

❖ اصل ۸

در جمهوری اسلامی ایران دعوت به خیر، امر به معروف و نهی از منکر وظیفه ای است همگانی و متقابل بر عهده مردم نسبت به یکدیگر، دولت نسبت به مردم و مردم نسبت به دولت. شرایط و حدود و کیفیت آن را قانون معین می‌کند. "والْمَئُونُونَ وَالْمَئُمِنُونَ بَعْضُهُمْ أَوْلَيَا بَعْضًا يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ".

❖ اصل ۹

در جمهوری اسلامی ایران آزادی و استقلال و وحدت و تمامیت اراضی کشور از یکدیگر تفکیک ناپذیرند و حفظ آنها وظیفه دولت و آحاد ملت است. هیچ فرد یا گروه یا مقامی حق ندارد به نام استفاده از آزادی، به استقلال سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، نظامی ارضی ایران کمترین خدشه ای وارد کند و هیچ مقامی حق ندارد به نام حفظ استقلال و تمامیت اراضی کشور آزادیهای مشروع را، هر چند با وضع قوانین و مقررات، سلب کند.

❖ اصل ۱۰

از آنجا که خانواده واحد بنیادی جامعه اسلامی است، همه قوانین و مقررات و برنامه ریزیهای مربوط باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده، پاسداری از قداست آن و استواری روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد.

❖ اصل ۱۱

به حکم آیه کریمه "ان هذه امتكم امه واحدة وانا ربكم فاعبدون" همه مسلمانان یک امت اند و دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است سیاست کلی خود را بر پایه اچلاح و اتحاد ملل اسلامی قرار دهد و کوشش دیر به عمل آورد تا وحدت سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جهان اسلام را تحقق بخشد.

❖ اصل ۱۲

دین رسمی ایران، اسلام و مذهب جعفری اثنی عشری است و این اصل الی الابد غیر قابل تغییر است و مذاهب دیگر اسلامی اعم از حنفی، شافعی، مالکی، حنبلی و زیدی دارای احترام کامل می‌باشند و پیروان این مذاهب در انجام مراسم مذهبی، طبق فقه خودشان آزادند و در تعلیم و تربیت دینی و احوال شخصیه (ازدواج، طلاق، ارث و وصیت) و دعاوی مربوط به آن در دادگاه‌ها رسمیت دارند و در هر منطقه ای که پیروان هر یک از این مذاهب اکثریت داشته باشند، مقررات محلی در حدود اختیارات شوراها بر طبق آن مذهب خواهد بود، با حفظ حقوق پیروان سایر مذاهب.

❖ اصل ۱۲ ❖

ایرانیان زرتشتی، کلیمی و مسیحی تنها اقلیتهای دینی شناخته می‌شوند که در حدود قانون در انجام مراسم دینی خود آزادند و در احوال شخصیه و تعلیمات دینی بر طبق آیین خود عمل میکنند.

❖ اصل ۱۳ ❖

به حکم آیه شریفه "لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الدِّينِ وَلَمْ يَخْرُجُوكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ إِنْ تَبْرُوهُمْ وَتَقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ" دولت جمهوری اسلامی ایران و مسلمانان موظفند نسبت به افراد غیر مسلمان با اخلاق حسن و قسط و عدل اسلامی عمل نمایند و حقوق انسانی آنان را رعایت کنند. این اصل در حق کسانی اعتبار دارد که بر ضد اسلام و جمهوری اسلامی ایران توطیه و اقدام نکنند.

❖ اصل ۱۴ ❖

زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران فارس است. اسناد و مکاتبات و متون رسمی و کتب درسی باید با این زبان و خط باشد ولی استفاده از زبانهای محلی و قومی در مطبوعات و رسانه های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس، در کنار زبان فارسی آزاد است.

❖ اصل ۱۵ ❖

از آنجا که زبان قرآن و علوم و معارف اسلامی عربی است و ادبیات فارسی کاملاً با آن آمیخته است این زبان باید پس از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه در همه کلاسها و در همه رشته ها تدریس شود.

❖ اصل ۱۶ ❖

میدا تاریخ رسمی کشور هجرت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) است و تاریخ هجری شمسی و هجری قمری هر دو معتبر است، اما مبنای کار ادارات دولتی هجری شمسی است. تعطیل رسمی هفتگی روز جمعه است.

❖ اصل ۱۷ ❖

برچم رسمی ایران به رنگهای سبز و سفید و سرخ با علامت مخصوص جمهوری اسلامی و شعار "الله اکبر" است.

❖ اصل ۱۸ ❖

مردم ایران از هر قوم و قبیله که باشند از حقوق مساوی برخوردارند و رنگ، نژاد، زبان و مانند اینها سبب امتیاز نخواهد بود.

❖ اصل ۲۰ ❖

همه افراد ملت اعم از زن و مرد یکسان در حمایت قانون قرار دارند و از همه حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با رعایت و موازن اسلام بربخوردارند.

❖ اصل ۲۱ ❖

دولت موظف است حقوق زن را در تمام جهات با رعایت موازن اسلامی تضمین نماید و امور زیر را انجام دهد:

- ۱ - ایجاد زمینه های مساعد برای رشد شخصیت زن و احیا حقوق مادی و معنوی او.
- ۲ - حمایت مادران، بالخصوص در دوران بارداری و حضانت فرزند، و حمایت از کودکان بی سرپرست.
- ۳ - ایجاد دادگاه صالح برای حفظ کیان و بقای خانواده.
- ۴ - ایجاد بیمه خاص بیوگان و زنان سالخورده و بی سرپرست.
- ۵ - اعطای قیمت فرزندان به مادران شایسته در جهت غبیطه آنها در صورت نبودن ولی شرعی.

❖ اصل ۲۲ ❖

حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض مصون است مگر در مواردی که قانون تجویز کند.

❖ اصل ۲۳ ❖

تفتیش عقاید ممنوع است و هیچکس را نمیتوان به صرف داشتن عقیده ای مورد تعرض و مؤاخذه قرار دارد.

❖ اصل ۲۴ ❖

نشریات و مطبوعات در بیان مطالب آزادند مگر آن که مخل به مبانی اسلام یا حقوق عمومی باشد تفصیل آن را قانون معین می کند.

❖ اصل ۲۵ ❖

بازرسی و نرساندن نامه ها، ضبط و فاش کردن مکالمات تلفنی، افشای مخابرات تلگرافی و تلکس، سانسور، عدم مخابرہ و نرساندن آنها، استراق سمع و هر گونه تجسس ممنوع است مگر به حکم قانون.

❖ اصل ۲۶ ❖

احزاب، جماعت ها، انجمن های سیاسی و صنفي و انجمنهای اسلامی یا اقلیتهای دینی شناخته شده آزادند، مشروط به این که اصول استقلال، آزادی، وحدت ملی، موازن اسلامی و اساس جمهور اسلامی را نقض نکنند. هیچکس را نمی توان از شرکت در آنها منع کرد یا به شرکت در یکی از آنها مجبور ساخت.

❖ اصل ۲۷ ❖

تشکیل اجتماعات و راه پیمایی‌ها، بدون حمل سلاح، به شرط آن که مخل به مبانی اسلام نباشد آزاد است.

❖ اصل ۲۸ ❖

هر کس حق دارد شغلی را که بدان مایل است و مخالف اسلام و مصالح عمومی و حقوق دیگران نیست برگزیند. دولت موظف است با رعایت نیاز جامعه به مشاغل گوناگون، برای همه افراد امکان اشتغال به کار و شرایط مساوی را برای احرار مشاغل ایجاد نماید.

❖ اصل ۲۹ ❖

برخورداری از تامین اجتماعی از نظر بازنیستگی، بیکاری، بیری، ازکارافتادگی، بی سریرستی، در راه ماندگی، حوادث و سوانح، نیاز به خدمات بهداشتی درمانی و مراقبتهاي پزشكى به صورت بيمه و غيره، حقی است همگانی. دولت موظف است طبق قوانین از محل درآمدهای عمومی و درآمدهای حاصل از مشارکت مردم، خدمات و حمایتهای مالی فوق را برای يك افراد کشور تامین کند.

❖ اصل ۳۰ ❖

دولت موظف است وسائل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم سازد و وسائل تحصیلات عالی را تا سرحد خودکفایی کشور به طور رایگان گسترش می دهد.

❖ اصل ۳۱ ❖

داشتن مسکن مناسب با نیاز، حق هر فرد و خانواده ایرانی است. دولت موظف است با رعایت اولویت برای آنها که نیازمندترند به خصوص روستانشینان و کارگران زمینه اجرای این اصل را فراهم کند.

❖ اصل ۳۲ ❖

هیچکس را نمی توان دستگیر کرد مگر به حکم و ترتیبی که قانون معین می کند در صورت بازداشت، موضوع اتهام باید با ذکر دلایل بلافصله کتبای به متهم ابلاغ و تفہیم شود و حداقل ظرف مدت بیست و چهار ساعت بروندۀ مقدماتی به مراجع صالحه قضایی ارسال و مقدمات محاکمه، در اسرع وقت فراهم گردد. مختلف از این اصل طبق قانون مجازات می شود.

❖ اصل ۳۳ ❖

هیچکس را نمی توان از محل اقامت خود تبعید کرد یا از اقامت در محل مورد علاقه اش ممنوع یا به اقامت در محلی مجبور ساخت، مگر در مواردی که قانون مقرر می دارد.

❖ اصل ۳۴ ❖

دادخواهی حق مسلم هر فرد است و هر کس می تواند به منظور دادخواهی به دادگاه های صالح رجوع نماید. همه افراد ملت حق دارند این گونه دادگاه ها را در دسترس داشته باشند و هیچکس را نمی تواند از دادگاهی که به موجب قانون حق مراجعه به آن را دارد منع کرد.

❖ اصل ۳۵ ❖

در همه دادگاه ها طرفین دعوی حق دارند برای خود وکیل انتخاب نمایندو اگر توانای انتخاب وکیل را نداشته باشند باید برای آنها امکانات تعیین وکیل فراهم گردد.

❖ اصل ۳۶ ❖

حکم به مجازات و اجرا آن باید تنها از طریق دادگاه صالح و به موجب قانون باشد.

❖ اصل ۳۷ ❖

اصل، برایت است و هیچکس از نظر قانون مجرم شناخته نمی شود، مگر این که جرم او در دادگاه صالح ثابت گردد.

❖ اصل ۳۸ ❖

هر گونه شکنجه برای گرفتن اقرار و یا کسب اطلاع ممنوع است. اجبار شخص به شهادت، اقرار یا سوگند، مجاز نیست و چنین شهادت و اقرار و سوگندی فاقد ارزش و اعتبار است. مตلاف از این اصل طبق قانون مجازات می شود.

❖ اصل ۳۹ ❖

هتك حرمت و حیثیت کسی که به حکم قانون دستگیر، بازداشت، زندانی یا تبعید شده، به هر صورت که باشد ممنوع و موجب مجازات است.

❖ اصل ۴۰ ❖

هیچکس نمی تواند اعمال حق خویش را وسیله اضرار به غیر یا تجاوز به منافع عمومی قرار دهد.

❖ اصل ۴۱ ❖

تابعیت کشور ایران حق مسلم هر فرد ایرانی و دولت نمی تواند از هیچ ایرانی سلب تابعیت کند، مگر به درخواست خود او یا در صورتی که به تابعیت کشور دیگری درآید.

❖ اصل ۴۲ ❖

اتباع خارجه می توانند در حدود قوانین به تابعیت ایران در آیند و سلب تابعیت اینگونه اشخاص در صورتی ممکن است که دولت دیگری تابعیت آنها را پیذیرد یا خود آنها درخواست کنند.

❖ اصل ۴۳ ❖

برای تامین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران بر اساس ضوابط زیر استوار می شود:

- ۱ - تامین نیازهای اساسی: مسکن، خوراک، پوشان، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه.
- ۲ - تامین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قرار دادن وسائل کار در اختیار همه کسانی که قادر به کارند ولی وسائل کار ندارند، در شکل تعاضی، از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر که نه به مرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروه های خاص منتهی شود و نه دولت را به صورت یک کارفرمایی بزرگ مطلق درآورد. این اقدام باید با رعایت ضرورت های حاکم بر برنامه ریزی عمومی اقتصاد کشور در هر یک از مراحل رشد صورت گیرد.
- ۳ - تنظیم برنامه اقتصادی کشور به صورتی که شکل و محتوا و ساعت کار چنان باشد که هر فرد علاوه بر تلاش شغلی ، فرصت و توان کافی برای خودسازی معنوی، سیاسی و اجتماعی و شرکت فعال در رهبری کشور و افزایش مهارت و ابتکار داشته باشد.
- ۴ - رعایت آزادی انتخاب شغل، و عدم اجبار افراد به کاری معین و جلوگیری از بهره کشی از کار دیگری.
- ۵ - منع اضرار به غیر و انحصار و احتکار و ربا و دیگر معاملات باطل و حرام.
- ۶ - منع اسراف و تبذیر در همه شیوه مربوط به اقتصاد، اعم از مصرف، سرمایه گذاری، تولید، توزیع و خدمات.
- ۷ - استفاده از علوم و فنون و تربیت افراد ماهر به نسبت احتیاج برای توسعه و پیشرفت اقتصاد کشور.
- ۸ - جلوگیری از سلطه اقتصادی بیگانه بر اقتصاد کشور.
- ۹ - تاکید بر افزایش تولیدات کشاورزی، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تامین کند و کشور را به مرحله خودکفایی برساند و از وابستگی برها ند.

❖ اصل ۴۴ ❖

نظام اقتصادی جمهور اسلامی ایران بر پایه سه بخش دولتی، تعاضی و خصوصی با برنامه ریزی منظم و صحیح استوار است. بخش دولتی شامل کلیه صنایع بزرگ، صنایع مادر، بازرگانی خارجی، معادن بزرگ، بانکداری، بیمه، تامین نیرو، سدها و شیکه های بزرگ آبرسانی، رادیو و تلویزیون، پست و تلگراف و تلفن، هواپیمایی، کشتیرانی، راه و راه آهن و مانند اینها است که به صورت مالکیت عمومی و خدمات می شود که مکمل فعالیتهای اقتصادی دولتی و تعاضی است. مالکیت در این سه بخش تا جایی که با اصول دیگر این فصل مطابق باشد و از محدوده قوانین اسلام خارج نشود و موجب رشد و توسعه اقتصادی کشور گردد و مایه زیان جامعه نشود مورد حمایت قانون جمهوری اسلامی است. تفصیل ضوابط و قلمرو و شرایط هر سه بخش را قانون معین می کند.

❖ اصل ۴۵ ❖

انفال و ثروتهاي عمومي از قبيل زمينهای موات يا رها شده، معادن، درياها، درياچه، رودخانه ها و ساير آبهای عمومي، کوه ها، دره ها ، جنگلها، نيزارها، بيشه هاي طبيعي، مراتعی که حريم نیست، ارث بدون وارث، و اموال مجهول المالک و اموال عمومي که از غاصبين مسترد می شود. در اختیار حکومت اسلامی است تا بر طبق مصالح عامه نسبت به آنها عمل نماید. تفصیل و ترتیب استفاده از هر يك را قانون معین می کند.

❖ اصل ۴۶ ❖

هر کس مالک حاصل کسب و کار مشروع خویش است و هیچکس نمی تواند به عنوان مالکیت نسبت به کسب و کار خود امکان کسب و کار را از دیگری سلب کند.

❖ اصل ۴۷ ❖

مالکیت شخصی که از راه مشروع باشد محترم است. ضوابط آن را قانون معین می کند.

❖ اصل ۴۸ ❖

در بهره برداری از منابع طبیعی و استفاده از درآمدهای ملي در سطح استانها و توزیع فعالیتهای اقتصادی میان استانها و مناطق مختلف کشور، باید تبعیض در کار نباشد، به طوری که هر منطقه فراخور نیازها و استعداد رشد خود، سرمایه و امکانات لازم در دسترس داشته باشد.

❖ اصل ۴۹ ❖

دولت موظف است ثروتهاي ناشي از ربا، غصب، اختلاس، سرقت، قمار، سو استفاده از موقوفات، سو استفاده از مقاطعه کاريها و معاملات دولتي، فروش زمينهای موات و مباحث اصلی، داير کردن اماكن فساد و سایر موارد غير مشروع را گرفته و به صاحب حق رد کند و در صورت معلوم نبودن او به بيت المال بدهد. اين حکم باید با رسيدگي و تحقیق و ثبوت شرعی به وسیله دولت اجرا شود.

❖ اصل ۵۰ ❖

در جمهوري اسلامي، حفاظت محیط زیست که نسل امروز و نسلهای بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می گردد. از این رو فعالیتهای اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیر قابل جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع است.

❖ اصل ۵۱ ❖

هیچ نوع مالیات وضع نمی شود مگر به موجب قانون. موارد معافیت و بخشوبدگی و تخفیف مالیاتی به موجب قانون مشخص می شود.

❖ اصل ۵۲ ❖

بودجه سالانه کل کشور به ترتیبی که در قانون مقرر می شود از طرف دولت تعیین و برای رسیدگی و تصویب به مجلس شورای اسلامی تسلیم می گردد. هر گونه تغییر در ارقام بودجه نیز تابع مراتب مقرر در قانون خواهد بود.

❖ اصل ۵۳ ❖

کلیه دریافت‌های دولت در حسابهای خزانه داری کل متمرکز می شود و همه پرداختها در حدود اعتبارات مصوب به موجب قانون انجام می گیرد.

❖ اصل ۵۴ ❖

دیوان محاسبات کشور مستقیما زیر نظر مجلس شورای اسلامی می باشد. سازمان و اداره امور آن در تهران و مراکز استانها به موجب قانون تعیین خواهد شد.

❖ اصل ۵۵ ❖

دیوان محاسبات به کلیه حسابهای وزارت‌خانه ها، موسسات، شرکتهای دولتی و سایر دستگاه هایی که به نحوی از انحا از بودجه کل کشور استفاده می کنند به ترتیبی که قانون مقرر می دارد رسیدگی یا حسابرسی می نماید که هیچ هزینه ای از اعتبارات مصوب تجاوز نکرده و هر وجهی در محل خود به مصرف رسیده باشد. دیوان محاسبات، حسابها و اسناد و مدارک مربوطه را برابر قانون جمع آوری و گزارش تفریغ بودجه هر سال را به انضمام نظرات خود به مجلس شورای اسلامی تسلیم می نماید. این گزارش باید در دسترس عموم گذاشته شود.

❖ اصل ۵۶ ❖

حاکمیت مطلق بر جهان و انسان از آن خداست و هم او، انسان را بر سرنوشت اجتماعی خویش حاکم ساخته است. هیچکس نمی تواند این حق الهی را از انسان سلب کند یا در خدمت منافع فرد یا گروهی خاص قرار دهد و ملت این حق خداداد را از طرقي که در اصول بعد می آيد اعمال می کند.

❖ اصل ۵۷ ❖

(۱) قوای حاکم در جمهور اسلامی ایران عبارتند از: قوه مقننه، قوه مجریه و قوه قضاییه که زیر نظر ولایت مطلقه امر و امامت امت بر طبق اصول آینده این قانون اعمال می گردند. این قوا مستقل از یکدیگرند.

< ۱ - اصل سابق : اصل پنجاه و هفتم قوای حاکم در جمهوری اسلامی ایران عبارتند از : قوه مقننه، قوه مجریه و قوه قضاییه که زیر نظر ولایت امر و امامت امت، بر طبق اصول آینده این قانون اعمال می گرند. این قوا مستقل از یکدیگرند و ارتباط میان آنها به وسیله رئیس جمهور برقرار می گردد. >

❖ اصل ۵۸ ❖

اعمال قوه مقننه از طریق مجلس شورای اسلامی است که از نمایندگان منتخب مردم تشکیل می شود و مصوبات آن پس از طی مرحلی که در اصول بعد می آید برای اجرا به قوه مجریه و قضاییه ابلاغ می گردد.

❖ اصل ۵۹ ❖

در مسائل بسیار مهم اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ممکن است اعمال قوه مقننه از راه همه پرسی و مراجعته مستقیم به آرا مردم صورت گیرد. در خواست مراجعته به آرا عمومی باید به تصویب دو سوم مجموع نمایندگان مجلس برسد.

❖ اصل ۶۰ ❖

(۱) اعمال قوه مجریه جز در اموری که در این قانون مستقیما بر عهده رهبری گذارده شده، از طریق رئیس جمهور و وزرا است.

>> ۱ - اصل سابق : اصل شصتم اعمال قوه مجریه جز در اموری که در این قانون مستقیما بر عهده رهبری گذارده شده، از طریق رئیس جمهور و نخست وزیر و وزرا است.<<

❖ اصل ۶۱ ❖

اعمال قوه قضاییه به وسیله دادگاه های دادگستری است که باید طبق موازین اسلامی تشکیل شود و به حل و فصل دعاوی و حفظ حقوق عمومی و گسترش و اجرای عدالت و اقامه حدود الهی بپردازد.

❖ اصل ۶۲ ❖

مجلس شورای اسلامی از نمایندگان ملت که به طور مستقیم و با رای مخفی انتخاب می شوند تشکیل می گردد. شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان و کیفیت انتخابات را قانون معین خواهد کرد.

❖ اصل ۶۳ ❖

دوره نمایندگی مجلس شورای اسلامی چهار سال است. انتخابات هر دوره باید پیش از پایان دوره قبل برگزار شود به طوری که کشور در هیچ زمان بدون مجلس نباشد.

❖ اصل ۶۴ ❖

(۱) عده نمایندگان مجلس شورای اسلامی دویست و هفتاد نفر است و از تاریخ همه پرسی سال یکهزار و سیصد و شصت و هشت هجری شمسی پس از هر ده سال، با در نظر گرفتن عوامل انسانی، سیاسی، جغرافیایی و نظایر آنها حداقل بیست نفر نماینده می تواند اضافه شود. زرتشتیان و کلیمیان هر کدام یک نماینده و مسیحیان آشوری و کلدانی مجموعاً یک نماینده و مسیحیان ارمنی جنوب و شمال هر کدام یک نماینده انتخاب می کنند. محدوده حوزه های انتخابیه و تعداد نمایندگان را قانون معین می کند.

>> ۱ - اصل سابق : اصل شصت و چهارم عده نمایندگان مجلس شورای ملی دویست و هفتاد نفر است و پس از هر ده سال در صورت زیاد شدن جمعیت کشور در هر حوزه انتخابی به نسبت هر یکصد و پنجاه هزار نفر یک نماینده اضافه می شود. زرتشتیان و کلیمیان هر کدام یک نماینده و مسیحیان آشوری و کلدانی مجموعاً یک نماینده و مسیحیان ارمنی جنوب و شمال هر کدام یک نماینده انتخاب می کند و در صورت افزایش جمعیت هر یک اقلیت ها پس از هر ده سال به ازای هر یکصد و پنجاه هزار نفر اضافی یک نماینده اضافی خواهند داشت مقررات مربوط به انتخابات را قانون معین می کند.<<

❖ اصل ۶۵ ❖

پس از برگزاری انتخابات، جلسات مجلس شورای اسلامی با حضور دو سوم مجموع نمایندگان رسمیت می‌یابد و تصویب طرحها و لوایح طبق آیین نامه مصوب داخلی انجام می‌گیرد مگر در مواردی که در قانون اساسی نصاب خاصی تعیین شده باشد. برای تصویب آیین نامه داخلی موافقت دو سوم حاضران لازم است.

❖ اصل ۶۶ ❖

ترتیب انتخاب رئیس و هیات ریسیه مجلس و تعداد کمیسیونها و دوره تصدی آنها و امور مربوط به مذاکرات و انتظامات مجلس به وسیله آیین نامه داخلی مجلس معین می‌گردد.

❖ اصل ۶۷ ❖

نمایندگان باید در نخستین جلسه مجلس به ترتیب زیر سوگند یاد کنند و متن قسم نامه را امضا نمایند. بسم الله الرحمن الرحيم "من در برابر قرآن مجید، به خدای قادر متعال سوگند یاد می‌کنم و با تکیه بر شرف انسانی خوبیش تعهد می‌نمایم که پاسدار حريم اسلام و نگاهبان دستاوردهای انقلاب اسلامی ملت ایران و میانی جمهوری اسلامی باشم، و دیعه ای را که ملت به ما سپرده به عنوان امینی عادل پاسداری کنم و در انجام وظایف وکالت، امانت و تقوی را رعایت نمایم و همواره به استقلال و اعتلای کشور و حفظ حقوق ملت و خدمت به مردم پاییند باشم، از قانون اساسی دفاع کنم و در گفته‌ها و نوشته‌ها و اظهارنظرها، استقلال کشور و آزادی مردم و تامین مصالح آنها را مد نظر داشته باشم." نمایندگان اقلیتهاي دیني اين سوگند را با ذكر كتاب آسماني خود ياد خواهند كرد. نمایندگانی که در جلسه نخست شرکت ندارند باید در اولین جلسه ای که حضور بیدا می‌کنند مراسم سوگند را به جای آوردنند.

❖ اصل ۶۸ ❖

در زمان جنگ و اشغال نظامی کشور به پیشنهاد رئیس جمهور و تصویب سه چهارم مجموع نمایندگان و تایید شورای نگهبان از انتخابات نقاط اشغال شده یا تمامی مملکت برای مدت معینی متوقف می‌شود و در صورت عدم تشکیل مجلس جدید، مجلس سابق همچنان به کار خود ادامه خواهد داد.

❖ اصل ۶۹ ❖

(۱) مذاکرات مجلس شورای ملی باید علنی باشد و گزارش کامل آن از طریق رادیو و روزنامه رسمی برای اطلاع عموم منتشر شود. در شرایط اضطراری، در صورتی که رعایت امنیت کشور ایجاب کند، به تقاضای رئیس جمهور یا یکی از وزرا یا ده نفر از نمایندگان، جلسه غیر علنی تشکیل می‌شود. مصوبات جلسه غیر علنی در صورتی معتبر است که با حضور شورای نگهبان به تصویب سه چهارم مجموع نمایندگان برسد. گزارش و مصوبات این جلسات باید پس از بر طرف شدن شرایط اضطراری برای اطلاع عموم منتشر گردد.

< ۱ - اصل سابق : اصل شصت و نهم مذاکرات مجلس شورای ملی باید علنی باشد و گزارش کامل آن از طریق رادیو و روزنامه رسمی برای اطلاع عموم منتشر شود. در شرایط اضطراری در صورتی که رعایت امنیت کشور ایجاب کند، به تقاضای نخست وزیر یا یکی از وزرا یا ده نفر از نمایندگان جلسه غیر علنی تشکیل می‌شود. مصوبات جلسه غیر علنی در صورتی معتبر است که با حضور شورای نگهبان به تصویب سه چهارم مجموع نمایندگان برسد. گزارش و مصوبات این جلسات باید پس از بر طرف شدن شرایط اضطراری برای اطلاع عموم منتشر گردد. >

❖ اصل ۷۰ ❖

(۱) ریسیس جمهور و معاونان او و وزیران به اجتماع یا با انفراد حق شرکت در جلسات علنی مجلس را دارند و می توانند مشاوران خود را همراه داشته باشند و در صورتی که نمایندگان لازم بدانند، وزرا مکلف به حضورند و هر گاه تقاضا کنند مطالیشان استماع می شود.

<> ۱ - اصل سابق : اصل هفتادم ریسیس جمهور، نخست وزیر و وزیران به اجتماع یا به انفراد حق شرکت در جلسات علنی مجلس را دارند و می توانند مشاوران خود را همراه داشته باشند و در صورتی که نمایندگان لازم بدانند، ریسیس جمهور و نخست وزیر و وزرا مکلف به حضورند و هر گاه تقاضا کنند مطالیشان استماع می شود. دعوت ریسیس جمهور به مجلس باید به تصویب اکثریت برسد.>>

❖ اصل ۷۱ ❖

مجلس شورای اسلامی در عموم مسائل در حدود مقرر در قانون اساسی می تواند قانون وضع کند.

❖ اصل ۷۲ ❖

مجلس شورای اسلامی نمی تواند قوانینی وضع کند که با اصول و احکام مذهب رسمی کشور یا قانون اساسی مغایرت داشته باشد. تشخیص این امر به ترتیبی که در اصل نود و ششم آمده بر عهده شورای نگهبان است.

❖ اصل ۷۳ ❖

شرح و تفسیر قوانین عادی در صلاحیت مجلس شورای اسلامی است. مفاد این اصل مانع از تفسیری که دادستان، در مقام تمیز حق، از قوانین می کنند نیست.

❖ اصل ۷۴ ❖

لواح قانونی پس از تصویب هیات وزیران به مجلس تقدیم می شود و طرحهای قانونی به پیشنهاد حداقل پانزده نفر از نمایندگان، در مجلس شورای اسلامی قابل طرح است.

❖ اصل ۷۵ ❖

طرح های قانونی و ثیشنها و اصلاحاتی که نمایندگان در خصوص لواح قانونی عنوان می کنند و به تقلیل درآمد عمومی یا افزایش هزینه عمومی می انجامد، در صورتی قابل طرح در مجلس است که در آن طریق جبران کاهش درآمد یا تامین هزینه جدید نیز معلوم شده باشد.

❖ اصل ۷۶ ❖

مجلس شوری اسلامی حق تحقیق و تفحص در تمام امور کشور را دارد.

❖ اصل ۷۷ ❖

عهدهنامه ها، مقالوه نامه ها، قراردادها و موافقت نامه های بین المللی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.

❖ اصل ۷۸ ❖

هر گونه تغییر در خطوط مرزی ممنوع است مگر اصلاحات جزئی با رعایت مصالح کشور، به شرط این که یک طرفه نباشد و به استقال و تمامیت ارضی کشور لطمه نزد و به تصویب چهار پنجم مجمع نمایندگان مجلس شورای اسلامی برسد.

❖ اصل ۷۹ ❖

برقراری حکومت نظامی ممنوع است. در حالت جنگ و شرایط اضطراری نظیر آن، دولت حق دارد با تصویب مجلس شورای اسلامی موقتاً محدودیتهاي ضروري را برقرار نماید، ولی مدت آن به هر حال نمی تواند بیش از سی روز باشد و در صورتی که ضرورت همچنان باقی باشد دولت موظف است مجدداً از مجلس کسب مجوز کند.

❖ اصل ۸۰ ❖

گرفتن و دادن وام یا کمکهای بدون عوض داخلی و خارجی از طرف دولت باید با تصویب مجلس شورای اسلامی باشد.

❖ اصل ۸۱ ❖

دادن امتیاز تشکیل شرکتها و مئسوسات در امور تجارتي و صنعتي و کشاورزي و معادن و خدمات به خارجيان مطلقاً ممنوع است.

❖ اصل ۸۲ ❖

استخدام کارشناسان خارجي از طرف دولت ممنوع است مگر در موارد ضرورت با تصویب مجلس شورای اسلامي.

❖ اصل ۸۳ ❖

بنها و اموالی دولتي که از نفایس ملي باشد قابل انتقال به غير نیست مگر با تصویب مجلس شورای اسلامي آن هم در صورتی که از نفایس منحصر به فرد نباشد.

❖ اصل ۸۴ ❖

هر نماینده در برابر تمام ملت مسیول است و حق دارد در همه مسایل داخلی و خارجی کشور اظهار نظر نماید.

❖ اصل ۸۵ ❖

(۱) سمت نمایندگی قائم به شخص است و قابل واگذاری به دیگری نیست. مجلس نمی تواند اختیار قانونگذاری را به شخص یا هیاتی واگذار کند ولی در موارد ضروری می تواند اختیار وضع بعضی از قوانین را با رعایت اصل هفتاد و دوم به کمیسیون های داخلی خود تفویض کند، در این صورت این قوانین در مدتی که مجلس تعیین می نماید به صورت آزمایشی اجرا می شود و تصویب نهایی آنها با مجلس خواهد بود. همچنین مجلس شورای اسلامی می تواند تصویب دائمی اساسنامه سازمانها، شرکتها، منسسات دولتی یا وابسته به دولت را با رعایت اصل هفتاد و دوم به کمیسیونهای ذیریط واگذار کند و یا اجازه تصویب آنها را به دولت بدهد. در این صورت مصوبات دولت نباید با اصول و احکام مذهب رسمي کشور و یا قانون اساسی مغایرت داشته باشد، تشخیص این امر به ترتیب مذکور در اصل نود و ششم با شورای نگهبان است. علاوه بر این، مصوبات دولت نباید مخالفت قوانین و مقررات عمومی کشور باشد و به منظور بررسی و اعلام عدم مغایرت آنها با قوانین مذبور باید ضمن ابلاغ برای اجرا به اطلاع ریس مجلس شورای اسلامی برسد.

< ۱ - اصل سابق : اصل هشتاد و پنجم سمت نمایندگی قائم به شخص است و قابل واگذاری به دیگری نیست. مجلس نمی تواند اختیار قانونگذاری را به شخص یا هیات واگذار کند، ولی در موارد ضروری می تواند اختیار وضع بعضی از قوانین را با رعایت اصل هفتاد و دوم به کمیسیون های داخلی خود تفویض کند، در این صورت این قوانین در مدتی که مجلس تعیین می نماید به صورت آزمایشی اجرا می شود و تصویب نهایی آنها با مجلس خواهد بود. ><

❖ اصل ۸۶ ❖

نمایندگان مجلس در مقام ایفای وظایف نمایندگی در اظهار نظر و رای خود کاملاً آزادند و نمی توان آنها را به سبب نظراتی که در مجلس اظهار کرده اند یا آرایی که در مقام ایفای وظایف نمایندگی خود داده اند تعقیب یا توقیف کرد.

❖ اصل ۸۷ ❖

(۱) ریس جمهور برای هیات وزیران پس از تشکیل و پیش از هر اقدام دیگر باید از مجلس رای اعتماد بگیرد. در دوران تصدی نیز در مورد مسائل مهم و مورد اختلاف می تواند از مجلس برای هیات وزیران تقاضای رای اعتماد کند.

< ۱ - اصل سابق : اصل هشتاد و هفتم هیات وزیران پس از تشکیل و معرفی و پیش از هر اقدام دیگر باید از مجلس رای اعتماد بگیرد. در دوران تصدی نیز در مورد مسائل مهم و مورد اختلاف می تواند از مجلس تقاضای رای اعتماد کند. ><

❖ اصل ۸۸ ❖

(۱) در هر مورد که حداقل یک چهارم کل نمایندگان مجلس شورای اسلامی از ریس جمهور و یا هر یک از نمایندگان از وزیر مسیول، درباره یکی از وظایف آنان سوال کنند، ریس جمهور یا وزیر موظف است در مجلس حاضر شود و به سوال جواب دهد و این جواب نباید در مورد ریس جمهور پیش از یک ماه و در مورد وزیر پیش از ده روز به تاخیر افتاد مگر با عذر موجه به تشخیص مجلس شورای اسلامی.

< ۱ - اصل سابق : اصل هشتاد و هشتم در هر مورد که نماینده ای از وزیر مسیول درباره یکی از وظایف او سوال کند آن وزیر موظف است در مجلس حاضر شود و به سوال جواب دهد و این جواب نباید پیش از ده روز به تاخیر افتاد مگر با عذر موجه به تشخیص مجلس شورای ملی. ><

❖ اصل ۸۹ ❖

(۱) ۱- نمایندگان مجلس شورای اسلامی می توانند در مواردی که لازم می دانند هیات وزیران یا هر یک از وزرا را استیضاح کنند، استیضاح وقتی قابل طرح در مجلس است که با امضای حداقل ده نفر از نمایندگان به مجلس تقدیم شود. هیات وزیران یا وزیر مورد استیضاح باید ظرف مدت ده روز پس از طرح آن در مجلس حاضر شود و به آن پاسخ گوید و از مجلس رای اعتماد بخواهد. در صورت عدم حضور هیات وزیران یا وزیر برای پاسخ، نمایندگان مذبور درباره استیضاح خود توضیحات لازم را می دهند و در صورتی که مجلس مقتضی بداند اعلام رای عدم اعتماد خواهد کرد. اگر مجلس رای اعتماد نداد هیات وزیران یا وزیر مورد استیضاح عزل می شود، در هر دو صورت وزرای مورد استیضاح نمی توانند در هیات وزیرانی که بلافاصله بعد از آن تشکیل می شود عضویت پیدا کنند.

۲- در صورتی که حداقل یک سوم از نمایندگان مجلس شورای اسلامی رئیس جمهور را در مقام اجرای وظایف مدیریت قوه مجریه و اداره امور اجرایی کشور مورد استیضاح قرار دهند، رئیس جمهور باید ظرف مدت یک ماه پس از طرح آن در مجلس حاضر شود و در خصوص مسائل مطرح شده توضیحات کافی بدهد. در صورتی که پس از بیانات نمایندگان مخالف و موافق و پاسخ رئیس جمهور، اکثریت دو سوم کل نمایندگان به عدم کفايت رئیس جمهور رای دادند مراتب جهت اجرای بند ده اصل یکصد و دهم به اطلاع مقام رهبری می رسد.

<> ۱- اصل سابق : اصل هشتاد و نهم نمایندگان مجلس می توانند در مواردی که لازم می دانند هیات وزیران یا هر یک از وزرا را استیضاح کنند. استیضاح وقتی قابل طرح در مجلس است که با امضای حداقل ده نفر از نمایندگان به مجلس تقدیم شود. هیات وزیران یا وزیر مورد استیضاح باید ظرف مدت ده روز پس از طرح آن در مجلس حاضر شود و به آن پاسخ گوید و از مجلس رای اعتماد بخواهد. در صورت عدم حضور هیات وزیران یا وزیر برای پاسخ نمایندگان مذبور درباره استیضاح خود توضیحات لازم را می دهند و در صورتی که مجلس مقتضی بداند اعلام رای عدم اعتماد خواهد کرد. اگر مجلس رای اعتماد نداد هیات وزیران یا وزیر مورد استیضاح عزل می شود، در هر دو صورت نخست وزیر یا وزرای مورد استیضاح نمی توانند در هیات وزیرانی که بلافاصله بعد از آن تشکیل می شود عضویت پیدا کنند.>>

❖ اصل ۹۰ ❖

هر کس شکایتی از طرز کار مجلس یا قوه مجریه یا قوه قضاییه داشته باشد، می تواند شکایت خود را کتبی به مجلس شورای اسلامی عرضه کند. مجلس موظف است به این شکایات رسیدگی کند و پاسخ کافی دهد و در مواردی که شکایت به قوه مجریه و یا قوه قضاییه مربوط است رسیدگی و پاسخ کافی از آنها بخواهد و در مدت مناسب نتیجه را اعلام نماید و در موردی که مربوط به عموم باشد به اطلاع عامه برساند.

❖ اصل ۹۱ ❖

(۱) به منظور پاسداری از احکام اسلام و قانون اساسی از نظر عدم مغایرت مصوبات، مجلس شورای اسلامی با آنها، شورایی به نام شورای نگهبان با ترکیب زیر تشکیل می شود.

- ۱- شش نفر از فقهای عادل و آگاه به مقتضیات زمان و مسائل روز، انتخاب این عده با مقام رهبری است.
- ۲- شش نفر حقوقدان، در رشته های مختلف حقوقی، از میان حقوقدانان مسلمانی که به وسیله رئیس قوه قضاییه به مجلس شورای اسلامی معرف می شوند و با رای مجلس انتخاب می گردد.

<> ۱- اصل سابق : اصل نود و یکم: به منظور پاسداری از احکام اسلام و قانون اساسی از نظر عدم مغایرت مصوبات مجلس شورای ملی با آنها، شورایی به نام شورای نگهبان با ترکیب زیر تشکیل می شود: ۱ - شش نفر از فقهای عادل و آگاه به مقتضیات زمان و مسائل روز، انتخاب این عده با رهبر یا شورای رهبری است. ۲ - شش نفر حقوقدان، در رشته های مختلف حقوقی، از میان حقوقدانان مسلمانی که به وسیله شورای عالی قضایی به مجلس شورای ملی معرفی می شوند و با رای مجلس انتخاب می گردد.>>

❖ اصل ۹۲ ❖

اعضای شورای نگهبان برای مدت شش سال انتخاب می شوند ولی در نخستین دوره پس از گذشتن سه سال، نیمی از اعضای هر گروه به قید قرعه تغییر می یابند و اعضای تازه ای به جای آنها انتخاب می شوند.

❖ اصل ۹۳ ❖

مجلس شورای اسلامی بدون وجود شورای نگهبان اعتبار قانونی ندارد مگر در مورد تصویب اعتبارنامه نمایندگان و انتخاب شش نفر حقوقدان اعضای شورای نگهبان.

❖ اصل ۹۴ ❖

کلیه مصوبات مجلس شورای اسلامی باید به شورای نگهبان فرستاده شود. شورای نگهبان موظف است آن را حداقل ظرف ده روز از تاریخ وصول از نظر انطباق بر موازین اسلام و قانون اساسی مورد بررسی قرار دهد و چنانچه آن را مغایر ببیند برای تجدید نظر به مجلس بازگرداند. در غیر این صورت مصوبه قابل اجرا است.

❖ اصل ۹۵ ❖

در مواردی که شورای نگهبان مدت ده روز را برای رسیدگی و اظهار نظر نهایی کافی نداند، می تواند از مجلس شورای اسلامی حداقل برای ده روز دیگر با ذکر دلیل خواستار تمدید وقت شود.

❖ اصل ۹۶ ❖

تشخیص عدم مغایرت مصوبات مجلس شورای اسلامی با احکام اسلام با اکثریت فقهای شورای نگهبان و تشخیص عدم تعارض آنها با قانون اساسی بر عهده اکثریت همه اعضای شورای نگهبان است.

❖ اصل ۹۷ ❖

اعضای شورای نگهبان به منظور تسريع در کار می توانند هنگام مذاکره درباره لایحه یا طرح قانونی در مجلس حاضر شوند و مذاکرات را استماع کنند. اما وقتی طرح یا لایحه ای فوري در دستور کار مجلس قرار گیرد، اعضای شورای نگهبان باید در مجلس حاضر شوند و نظر خود را اظهار نمایند.

❖ اصل ۹۸ ❖

تفسیر قانون اساسی به عهده شورای نگهبان است که با تصویب سه چهارم آنان انجام می شود.

❖ اصل ۹۹ ❖

(۱) شورای نگهبان ناظرت بر انتخابات مجلس خبرگان رهبری، ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی و مراجعه به آرا عمومی و همه پرسی را بر عهده دارد.

<> ۱<> اصل سابق : اصل نود و نهم شورای نگهبان نظارت بر انتخاب رئیس جمهور، انتخابات مجلس شورای ملی و مراجعته به آرا عمومی و همه پرسی را بر عهده دارد.<>

❖ اصل ۱۰۰ ❖

برای پیشبرد سریع برنامه های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی از طریق همکاری مردم با توجه به مقتضیات محلی، اداره امور هر روستا، بخش، شهر، شهرستان یا استان با نظارت شورایی به نام شورای ده، بخش، شهر، شهرستان یا استان صورت می گیرد که اعضای آن را مردم همان محل انتخاب می کنند. شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان و حدود وظایف و اختیارات و نحوه انتخاب و نظارت شوراهای مذکور و سلسله مراتب آنها را که باید با رعایت اصول وحدت ملی و تمامیت ارضی و نظام جمهوری اسلامی و تابعیت حکومت مرکزی باشد قانون معین می کند.

❖ اصل ۱۰۱ ❖

به منظور جلوگیری از تبعیض و جلب همکاری در تهیه برنامه های عمرانی و رفاهی استانها و نظارت بر اجرای هماهنگ آنها، شورای عالی استانها مرکب از نمایندگان شوراهای استانها تشکیل می شود. نحوه تشکیل و وظایف این شورا را قانون معین می کند.

❖ اصل ۱۰۲ ❖

شورای عالی استانها حق دارد در حدود وظایف خود طرحهایی تهیه و مستقیماً یا از طریق دولت به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد کند. این طرحها باید در مجلس مورد بررسی قرار گیرد.

❖ اصل ۱۰۳ ❖

استانداران، فرمانداران، بخشداران و سایر مقامات کشوری که از طرف دولت تعیین می شوند در حدود اختیارات شوراهای ملزم به رعایت تصمیمات آنها هستند.

❖ اصل ۱۰۴ ❖

به منظور تامین قسط اسلامی و همکاری در تهیه برنامه ها و ایجاد هماهنگی در پیشرفت امور در واحدهای تولیدی، صنعتی و کشاورزی، شوراهایی مرکب از نمایندگان کارگران و دهقانان و دیگر کارکنان و مدیران، و در واحدهای آموزشی، اداری، خدماتی و مانند اینها شوراهایی مرکب از نمایندگان اعضا این واحدها تشکیل می شود. چگونگی تشکیل این شوراهای و حدود وظایف و اختیارات آنها را قانون معین می کند.

❖ اصل ۱۰۵ ❖

تصمیمات شوراهای نباید مخالف موازن اسلام و قوانین کشور باشد.

❖ اصل ۱۰۶ ❖

انحلال شوراهای جز در صورت انحراف از وظایف قانونی ممکن نیست. مرجع تشخیص انحراف و ترتیب انحلال شوراهای و طرز تشکیل مجدد آنها را قانون معین می کند. شورا در صورت اعتراض به انحلال حق دارد به دادگاه صالح شکایت کند و دادگاه موظف است خارج از نوبت به آن رسیدگی کند.

❖ اصل ۱۰۷ ❖

(۱) پس از مرجع عالیقدر تقلید و هبر کبیر انقلاب جهانی اسلام و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران حضرت آیت الله العظمی امام خمینی "قدس سرہ الشریف" که از طرف اکثریت قاطع مردم به مرجعیت و رهبری شناخته و پذیرفته شدند، تعیین رهبر به عهده خبرگان منتخب مردم است. خبرگان رهبری درباره همه فقهها واحد شرایط مذکور در اصول پنجم و یکصد و نهم برسی و مشورت می کنند هر گاه یکی از آنان را اعلم به احکام و موضوعات فقهی یا مسائل سیاسی و اجتماعی یا دارای مقولیت عامه یا واحد بر جستگی خاص در یکی از صفات مذکور در اصل یکصد و نهم تشخیص دهنده او را به رهبری انتخاب می کنند و در غیر این صورت یکی از آنان را به عنوان رهبر انتخاب و معرفی می نمایند. رهبر منتخب خبرگان، ولایت امر و همه مسیولیت های ناشی از آن را بر عهده خواهد داشت. رهبر در برابر قوانین با سایر افراد کشور مساوی است.

<۱> - اصل سابق : اصل یکصد و هفتتم هر گاه یکی از فقهای واحد شرایط مذکور در اصل پنجم این قانون از طرف اکثریت قاطع مردم به مرجعیت و رهبری شناخته و پذیرفته شده باشد، همانگونه که در مورد مرجع عالیقدر تقلید و رهبر انقلاب آیت الله العظمی امام خمینی چنین شده است، این رهبر، ولایت امر و همه مسیولیتهاي ناشی از آن را بر عهده دارد، در غیر این صورت خبرگان منتخب مردم درباره همه کسانی که صلاحیت مرجعیت و رهبری دارند برسی و مشورت می کنند، هر گاه یکی مرجع را دارای بر جستگی خاص برای رهبری بیاند او را به عنوان رهبر به مردم معرفی می نمایند، و گرنه سه یا پنج مرجع واحد شرایط رهبری را به عنوان اعضای شورای رهبری تعیین و به مردم معرفی می کنند.>

❖ اصل ۱۰۸ ❖

(۱) قانون مربوط به تعداد و شرایط خبرگان، کیفیت انتخاب آنها و آیین نامه داخلی جلسات آنان برای نخستین دوره باید به وسیله فقهای اولین شورای نگهبان تهیه و با اکثریت آرا آنان تصویب شود و به تصویب نهایی رهبر انقلاب برسد. از آن پس هر گونه تغییر و تجدید نظر در این قانون و تصویب سایر مقررات مربوط به وظایف خبرگان در صلاحیت خود آنان است.

<۱> - اصل سابق : اصل یکصد و هشتم قانون مربوط به تعداد و شرایط خبرگان، کیفیت انتخاب آنها و آیین نامه داخلی جلسات آنان برای نخستین دوره باید به وسیله فقهای اولین شورای نگهبان تهیه و با اکثریت آرا آنان تصویب شود و به تصویب نهایی رهبر انقلاب برسد. از آن پس هر گونه تغییر و تجدید نظر در این قانون در صلاحیت مجلس خبرگان است.>

❖ اصل ۱۰۹ ❖

(۱) شرایط و صفات رهبر:

- ۱ - صلاحیت علمی لازم برای افتتا در ابواب مختلف فقه.
- ۲ - عدالت و تقوای لازم برای رهبری امت اسلام.

۳ - بینش صحیح سیاسی و اجتماعی، تدبیر، شجاعت، مدیریت و قدرت کافی برای رهبری، در صورت تعدد واجدین شرایط فوق، شخصی که دارای بینش فقهی و سیاسی قوی تر باشد مقدم است.

<> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و نهم شرایط و صفات رهبر یا اعضاي شورای رهبری: ۱ - صلاحیت علمی و تقوایی لازم برای افتاده و مرجعیت. ۲ - بینش سیاسی و اجتماعی و شجاعت و قدرت و مدیریت کافی برای رهبری.<>

❖ اصل ۱۱۰ ❖

(۱) وظایف و اختیارات رهبر:

- ۱ - تعیین سیاستها کلی نظام جمهوری اسلامی ایران نس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- ۲ - نظارت بر حسن اجرای سیاستهای کلی نظام.
- ۳ - فرمان همه پرسی.
- ۴ - فرماندهی کل نیروهای مسلح.
- ۵ - اعلام جنگ و صلح و بسیج نیروهای.
- ۶ - نصب و عزل و قبول استعفای : الف - فقههای شورای نگهبان. ب - عالیترین مقام قوه قضاییه. ج - ریس سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران. د - ریس ستاد مشترک. ه - فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. و - فرماندهان عالی نیروهای نظامی و انتظامی.
- ۷ - حل اختلاف و تنظیم روابط قوای سه گانه.
- ۸ - حل معضلات نظام که از طرق عادی قابل حل نیست، از طریق مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- ۹ - امضا حکم ریاست جمهوری پس از انتخاب مردم صلاحیت داوطلبان ریاست جمهوری از جهت دارا بودن شرایطی که در این قانون می آید، باید قبل از انتخابات به تایید شورای نگهبان و در دوره اول به تایید رهبری برسد.
- ۱۰ - عزل ریس جمهور با در نظر گرفتن مصالح کشور پس از حکم دیوان عالی کشور به تخلف وی از وظایف قانونی، یا رای مجلس شورای اسلامی به عدم کفاایت وی بر اساس اصل هشتاد و نهم.
- ۱۱ - عفو یا تخفیف مجازات محکومیت در حدود موازین اسلامی پس از پیشنهاد ریس قوه قضاییه. رهبر می تواند بعضی از وظایف و اختیارات خود را به شخص دیگری تفویض کند.
- <> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و دهم وظایف و اختیارات رهبری: ۱ - تعیین فقههای شورای نگهبان. ۲ - نصب عالیترین مقام قضایی کشور. ۳ - فرماندهی کل نیروهای مسلح به ترتیب زیر: الف - نصب و عزل ریس ستاد مشترک. ب - نصب و عزل فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. ج - تشکیل شورای عالی دفاع ملی، مرکب از هفت نفر از اعضا زیر: ریس جمهور. - نخست وزیر. - وزیر دفاع. - ریس ستاد مشترک. - فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. - دو مشاور به تعیین رهبر. د - تعیین فرماندهان عالی نیروهای سه گانه به پیشنهاد شورای عالی دفاع. ه - اعلام جنگ و صلح و بسیج نیروهای به پیشنهاد شورای عالی دفاع. ۴ - امضا حکم ریاست جمهور پس از انتخاب مردم صلاحیت داوطلبان ریاست جمهوری از جهت دارا بودن شرایطی که در این قانون می آید باید قبل از انتخابات به تایید شورای نگهبان و در دوره اول به تایید رهبری برسد. ۵ - عزل ریس جمهور با در نظر گرفتن مصالح کشور، پس از حکم دیوان عالی کشور به تخلف وی از وظایف قانونی یا رای مجلس شورای ملی به عدم کفاایت سیاسی او. ۶ - عفو یا تخفیف مجازات محکومیت، در حدود موازین اسلامی، پس از پیشنهاد دیوان عالی کشور.<>

❖ اصل ۱۱۱ ❖

(۱) هر گاه رهبر از انجام وظایف قانونی خود ناتوان شود، یا فاقد یکی از شرایط مذکور در اصول پنجم و یکصد و نهم گردد، یا معلوم شود از آغاز فاقد بعضی از شرایط بوده است، از مقام خود بر کنار خواهد شد. تشخیص این امر به عهده خبرگان مذکور در اصل یکصد و هشتاد می باشد. در صورت فوت یا کناره گیری یا عزل رهبر، خبرگان موظفند، در اسرع وقت نسبت به تعیین و معرفی رهبر جدید اقدام نمایند. تا هنگام معرفی رهبر، شورایی مرکب از رئیس جمهور، رئیس قوه قضائیه و یکی از فقهای شورای نگهبان انتخاب مجمع تشخیص مصلحت نظام، همه وظایف رهبری را به طور موقت به عهده می گیرد و چنانچه در این مدت یکی از آنان به هر دلیل نتواند انجام وظیفه نماید، فرد درگیر به انتخاب مجمع، با حفظ اکثریت فقها، در شورا به جای وی منصوب می گردد. این شورا در خصوص وظایف بندهای ۱ و ۵ و ۱۰ و ۵۰ و ۵۵ (د) و (و) بند ۶ اصل یکصد و دهم، پس از تصویب سه چهارم اعضا مجمع تشخیص مصلحت نظام اقدام می کند. هر گاه رهبر بر اثر بیماری یا حداکثر دیگری موقتا از انجام وظایف رهبری ناتوان شود، در این مدت شورایی مذکور در این اصل وظایف او را عهده دار خواهد بود. <۱- اصل سابق : اصل یکصد و یازدهم هر گاه رهبر یا یکی از اعضای شورای رهبر یا یکی از اعضا شورای رهبری از انجام وظایف قانونی رهبری ناتوان شود یا فاقد یکی از شرایط مذکور در اصل یکصد و نهم گردد از مقام خود بر کنار خواهد شد. تشخیص این امر به عهده خبرگان مذکور در اصل یکصد و هشتاد است. مقررات تشکیل خبرگان برای رسیدگی و عمل به این اصل در اولین اجلاسیه خبرگان تعیین می شود.>

❖ اصل ۱۱۲ ❖

(۱) مجمع تشخیص مصلحت نظام برای تشخیص مصلحت در مواردی که مصوبه مجلس شورای اسلامی را شورای نگهبان خلاف موازین شرع و یا قانون اساسی بداند و مجلس با در نظر گرفتن مصلحت نظام شورای نگهبان را تامین نکند و مشاوره در اموری که رهبری به آنان ارجاع می دهد و سایر وظایفی که در این قانون ذکر شده است به دستور رهبری تشکیل می شود. اعضا ثابت و متغیر این مجمع را مقام رهبری تعیین می نماید. مقررات مربوط به مجمع توسط خود اعضا تعییه و تصویب و به تایید مقام رهبری خواهد رسید. <۱- اصل سابق : اصل یکصد و دوازدهم رهبر یا اعضای شورای رهبری در برابر قوانین با سایر افراد کشور مساوی هستند.>

❖ اصل ۱۱۳ ❖

(۱) پس از مقام رهبری رئیس جمهور عالیترین مقام رسمی کشور است و مسیولیت اجرای قانون اساسی و ریاست قوه مجریه را جز در اموری که مستقیما به رهبری مربوط می شود، بر عهده دارد. <۱- اصل سابق : اصل یکصد و سیزدهم پس از مقام رهبری رئیس جمهور عالیترین مقام رسمی کشور است و مسیولیت اجرای قانون اساسی و تنظیم روابط قوای سه گانه و ریاست قوه مجریه را جز در اموری که مستقیما به رهبری مربوط می شود، بر عهده دارد.>

❖ اصل ۱۱۴ ❖

رئیس جمهور برای مدت چهار سال با رای مستقیم مردم انتخاب می شود و انتخاب مجدد او به صورت متوالی تنها برای یک دوره بلامانع است.

❖ اصل ۱۱۵ ❖

ریس جمهور باید از میان رجال مذهبی و سیاسی که واحد شرایط زیر باشند انتخاب گردد: ایرانی اصل، تابع ایران، مدیر و مدیر، دارای حسن سابقه و امانت و تقوی، موممن و معتقد به مبانی جمهوری اسلامی ایران و مذهب رسمی کشور.

❖ اصل ۱۱۶ ❖

نامزدهای ریاست جمهوری باید قبل از شروع انتخابات آمادگی خود را رسمًا اعلام کنند. نحوه برگزاری انتخاب ریس جمهوری را قانون معین می کند.

❖ اصل ۱۱۷ ❖

ریس جمهور با اکثریت مطلق آرا شرکت کنندگان انتخاب می شود، ولی هر گاه در دوره نخست هیچیک از نامزدها چنین اکثریتی بدست نیاورد، روز جمعه هفته بعد برای بار دوم رای گرفته می شود. در دور دوم تنها دو نفر از نامزدها که در دور نخست آرا بیشتری داشته اند شرکت می کنند، ولی اگر بعضی از نامزدهای دارنده آرا بیشتر، از شرکت در انتخابات منصرف شوند، از میان بقیه، دو نفر که در دور نخست بیش از دیگران رای داشته اند برای انتخاب مجدد معرفی می شوند.

❖ اصل ۱۱۸ ❖

مسئیلیت نظارت بر انتخابات ریاست جمهوری طبق اصل نود و نهم بر عهده شورای نگهبان است ولی قبل از تشکیل نخستین شورای نگهبان بر عهده انجمن نظارتی است که قانون تعیین می کند.

❖ اصل ۱۱۹ ❖

انتخاب ریس جمهور جدید باید حداقل یک ماه پیش از پایان دوره ریاست جمهوری قبلی انجام شده باشد و در فاصله انتخاب ریس جمهور جدید و ثایان دوره ریاست جمهوری سابق، ریس جمهور پیشین وظایف ریس جمهوری را انجام می دهد.

❖ اصل ۱۲۰ ❖

هر گاه در فاصله ده روز پیش از رای گیری یکی از نامزدهایی که صلاحیت او طبق این قانون احرار شده فوت کند، انتخابات به مدت دو هفته به تأخیر می افتد. اگر در فاصله دور نخست و دور دوم نیز یکی از دو نفر حائز اکثریت دور نخست فوت کند، مهلت انتخابات برای دو هفته تمدید می شود.

❖ اصل ۱۲۱ ❖

(۱) ریس جمهور در مجلس شورای اسلامی در جلسه ای که با حضور ریس قوه قضائیه و اعضای شورای نگهبان تشکیل می شود به ترتیب زیر سوگند یاد می کند و سوگندنامه را امضا می نماید. بسم الله الرحمن الرحيم "من به عنوان ریس جمهور در پیشگاه قرآن کریم و در برابر ملت ایران به خداوند قادر متعال سوگند یاد می کنم که پاسدار مذهب رسمی و نظام جمهوری اسلامی و قانون اساسی کشور باشم و همه استعداد و صلاحیت خوبی را در راه ایفا مسئولیتهايی که بر عهده گرفته ام به کار گیرم و خود را وقف خدمت به مردم و اعتلای کشور، ترویج دین و اخلاق، پشتیبانی از حق و گسترش عدالت سازم و از هر گونه خودکامگی پرهیزم و از آزادی و حرمت اشخاص و حقوقی که قانون اساسی برای ملت شناخته است حمایت کنم. در حراست از مرزها و استقلال سیاسی و اقتصادی و فرهنگی کشور از هیچ اقدامی دریغ نورزم و با استعانت از خداوند و

پیروی از پیامبر اسلام و ایمه اطهار علیهم السلام قدرتی را که ملت به عنوان امانی مقدس به من سپرده است همچون امینی پارسا و فداکار نگاهدار باشم و آن را به منتخب ملت پس از خود بسپارم."

>> ۱- اصل سابق : اصل یکصد و بیست و یکم ریس جمهور در مجلس شورای ملی در جلسه ای که با حضور ریس دیوان عالی کشور و اعضای شورای نگهبان اساسی تشکیل میشود به ترتیب زیر سوگند یاد می کند و سوگندنامه را امضا می نماید. بسم الله الرحمن الرحيم "من به عنوان ریس جمهور در پیشگاه قرآن کریم و در برابر ملت ایران به خداوند قادر متعال سوگند یاد می کنم که پاسدار مذهب رسمی و نظام جمهوری اسلامی و قانون اساسی کشور باشم و همه استعداد و صلاحیت خوبیش را در راه ایفای مسیولیتهايی که بر عهده گرفته ام به کار گیرم و خود را وقف خدمت به مردم و اعتصابی کشور، ترویج دین و اخلاق، پشتیبانی از حق و گسترش عدالت سازم و از هر گونه خودکامگی پرهیزم و از آزادی و حرمت اشخاص و حقوقی که قانون اساسی برای ملت شناخته است حمایت کنم. در حراست از مرزها و استقلال سیاسی و اقتصادی و فرهنگی کشور از هیچ اقدامی دریغ نورزم و با استعانت از خداوند و پیروی از پیامبر اسلام و ایمه اطهار علیهم السلام قدرتی را که ملت به عنوان امانی مقدس به من سپرده است همچون امینی پارسا و فداکار نگاهدار باشم و آن را به منتخب ملت پس از خود بسپارم."<>

❖ ۱۲۲ اصل

(۱) ریس جمهور در حدود اختیارات و وظایفی که به موجب قانون اساسی و یا قوانین عادی به عهده دارد در برابر ملت و رهبر و مجلس شورای اسلامی مسیول است.

>> ۱- اصل سابق : اصل یکصد و بیست و دوم ریس جمهور در حدود اختیارات و وظایف خوبیش در برابر ملت مسیول است، نحوه رسیدگی به تخلف از این مسیولیت را قانون معین می کند.<>

❖ ۱۲۳ اصل

ریس جمهور موظف است مصوبات مجلس یا نتیجه همه پرسی را پس از طی مراحل قانونی و ابلاغ به وی امضا کند و برای اجرا در اختیار مسیولان بگذارد.

❖ ۱۲۴ اصل

(۱) ریس جمهور می تواند برای انجام وظایف قانونی خود معاونانی داشته باشد. معاون اول ریس جمهور با موافقت وی اداره هیات وزیران و مسیولیت هماهنگی سایر معاونتها را به عهده خواهد داشت.

>> ۱- اصل سابق : اصل یکصد و بیست و چهارم ریس جمهور فردی را برای نخست وزیری نامزد می کند و پس از کسب رای تمایل از مجلس شورای ملی حکم نخست وزیری برای او صادر می نماید.<>

❖ ۱۲۵ اصل

امضای عهدهنامه ها، مقاوله نامه ها، موافقت نامه ها و قراردادهای دولت ایران با سایر دولتها و همچنین امضای بیمان های مربوط به اتحادیه های بین المللی پس از تصویب مجلس شورای اسلامی با ریس جمهور یا نماینده قانونی او است.

❖ ۱۲۶ اصل

(۱) ریس جمهور مسیولیت امور برنامه و بودجه و امور اداری و استخدامی کشور را مستقیماً بر عهده دارد و می تواند اداره آنها را به عهده دیگری بگذارد.

>> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و بیست و ششم تصویب نامه ها و آیین نامه های دولت پس از تصویب هیات وزیران به اطلاع ریس جمهور می رسد و در صورتی که آنها را بر خلاف قوانین بباید با ذکر دلیل برای تجدید نظر به هیات وزیران می فرستند.<>

❖ اصل ۱۲۷

(۱) ریس جمهور می تواند در موارد خاص، بر حسب ضرورت با تصویب هیات وزیران نماینده، یا نمایندگان ویژه با اختیارات مشخص تعیین نماید. در این موارد تصمیمات نماینده یا نمایندگان مذکور در حکم تصمیمات ریس جمهور و هیات وزیران خواهد بود.

>> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و بیست و هفتم هر گاه ریس جمهور لازم بداند جلسه هیات وزیران در حضور او به ریاست وی تشکیل می شود.<>

❖ اصل ۱۲۸

(۱) سفیران به پیشنهاد وزیر امور خارجه و تصویب ریس جمهور تعیین می شوند. ریس جمهور استوارنامه سفیران را امضا می کند و استوارنامه سفیران کشورهای دیگر را می پذیرد.

>> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و بیست و هشتم ریس جمهور استوارنامه سفیران را امضا می کند و استوارنامه سفیران کشورهای دیگر را می پذیرد.<>

❖ اصل ۱۲۹

اعطای نشانهای دولتی با ریس جمهور است.

❖ اصل ۱۳۰

(۱) ریس جمهور استعفای خود را به رهبر تقدیم می کند و تا زمانی که استعفای او پذیرفته نشده است به انجام وظایف خود ادامه می دهد.

>> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و سی ام در هنگام غیبت یا بیماری ریس جمهور شورایی به نام شورایی موقف ریاست جمهوری مرکب از نخست وزیر، ریس مجلس شورای ملی و ریس دیوان عالی کشور وظایف او را انجام می دهد، مشروط بر این که عذر ریس جمهور ببیش از دو ماه ادامه نیابد و نیز در مورد عزل ریس جمهور یا در مواردی که مدت ریاست جمهوری سابق پایان یافته و ریس جمهور جدید بر اثر موانعی هنوز انتخاب نشده، وظایف ریاست جمهوری بر عهده این شوری است.<>

❖ اصل ۱۳۱

(۱) در صورت فوت، عزل، استعفا، غیبت یا بیماری بیش از دو ماه ریس جمهور و یا در موردی که مدت ریاست جمهوری پایان یافته و ریس جمهور جدید بر اثر موانعی هنوز انتخاب نشده و یا امور دیگری از این قبیل، معاون اول ریس جمهور یا موافق رهبری اختیارات و مسیولیتهاي وي را بر عهده مي گيرد و شورایی متشکل از ریس مجلس و ریس قوه قضائیه و معاون اول ریس جمهور موظف است ترتیبی دهد که حداقل ظرف مدت پنجاه روز

ریس جمهور جدید انتخاب شود، در صورت فوت معاون اول و یا امور دیگری که مانع انجام وظایف وی گردد و نیز در صورتی که ریس جمهور معاون اول نداشته باشد مقام رهبری فرد دیگری را به جای او منصوب می کند.

>> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و سی و یکم در صورت فوت، کنارگیری یا بیماری بیش از دو ماه و عزل ریس جمهور، یا موجبات دیگری از این گونه، شورای موقت ریاست جمهوری موظف است ترتیبی دهد که حداکثر طرف پنجاه روز ریس جمهور جدید انتخاب شود و در این مدت وظایف و اختیارات ریاست جمهوری را جز در امر همه پرسی بر عهده دارد.<>

❖ اصل ۱۳۲ ❖

(۱) در مدتی که اختیارات و مسیولیتهای ریس جمهور بر عهده معاون اول یا فرد دیگری است که به موجب اصل یکصد و سی و یکم منصوب می گردد، وزرا را نمی توان استیضاح کرد یا به آنان رای عدم اعتماد داد و نیز نمی توان برای تجدید نظر در قانون اساسی و یا امر همه پرسی اقدام نمود.

>> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و سی و دوم در مدتی که وظایف ریس جمهور بر عهده شورای موقت ریاست جمهوری است دولت را نمی توان استیضاح کرد یا به آن رای عدم اعتماد داد و نیز نمی توان برای تجدید نظر در قانون اساسی اقدام نمود.<>

❖ اصل ۱۳۳ ❖

(۱) وزرا توسط ریس جمهور تعیین و برای رفتن رای اعتماد به مجلس معرفی می شوند با تغییر مجلس، گرفتن رای اعتماد جدید برای وزرا لازم نیست. تعداد وزیران و حدود اختیارات هر یک از آنان را قانون معین می کند.

>> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و سی و سوم وزرا به پیشنهاد نخست وزیر و تصویب ریس جمهور معین و برای گرفتن رای اعتماد به مجلس معرفی می شوند. تعداد وزیران و حدود اختیارات هر یک از آنان را قانون معین می کند.<>

❖ اصل ۱۳۴ ❖

(۱) ریاست هیات وزیران با ریس جمهور است که بر کار وزیران نظارت دارد و با اتخاذ تدبیر لازم به هماهنگ ساختن تصمیم های وزیران و هیات دولت می پردازد و با همکاری وزیران، برنامه و خط مشی دولت را تعیین و قوانین را اجرا می کند. در موارد اختلاف نظر و یا تداخل در وظایف قانونی دستگاه های دولتی در صورتی که نیاز به تفسیر یا تغییر قانون نداشته باشد، تصمیم هیات وزیران که به پیشنهاد ریس جمهور اتخاذ می شود لازم الاجرا است. ریس جمهور در برابر مجلس مسیول اقدامات هیات وزیران است.

>> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و سی و چهارم ریاست هیات وزیران با نخست وزیر است که بر کار وزیران نظارت دارد و با اتخاذ تدبیر لازم به هماهنگ ساختن تصمیم های دولت می پردازد و با همکاری وزیران، برنامه و خط مشی دولت را تعیین و قوانین را اجرا می کند. نخست وزیر در برابر مجلس مسیول اقدامات هیات وزیران است.<>

❖ اصل ۱۳۵ ❖

(۱) وزرا تا زمانی که عزل نشده اند و یا بر اثر استیضاح یا درخواست رای اعتماد، مجلس به آنها رای عدم اعتماد نداده است در سمت خود باقی می مانند. استعفای هیات وزیران یا هر یک از آنان به ریس جمهور

تسلیم میشود و هیات وزیران تا تعیین دولت جدید به وظایف خود ادامه خواهد داد. رئیس جمهور می تواند برای وزارت خانه هایی که وزیر ندارند حداکثر برای مدت سه ماه سرپرست تعیین نماید.

<> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و سی و پنج نخست وزیر تا زمانی که مورد اعتماد مجلس است در سمت خود باقی می ماند استعفای دولت به رئیس جمهور تسلیم می شود و تا تعیین دولت جدید نخست وزیر به وظایف خود ادامه می دهد.<>

❖ اصل ۱۳۶ ❖

(۱) رئیس جمهور می تواند وزرا را عزل کند و در این صورت باید برای وزیر یا وزیران جدید از مجلس رای اعتماد بگیرد، و در صورتی که پس از ابراز اعتماد مجلس به دولت نیمی از هیات وزیران تغییر نماید باید مجدداً از مجلس شورای اسلامی برای هیات وزیران تقاضای رای اعتماد کند.

<> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و سی و ششم هر گاه نخست وزیر بخواهد وزیری را عزل کند و وزیر دیگری را به جای او برگزیند، باید این عزل و نصب با تصویب رئیس جمهور باشد و برای وزیر جدید از مجلس رای اعتماد بگیرد و در صورتی که پس از ابراز اعتماد مجلس به دولت، نیمی از اعضای هیات وزیران تغییر نماید دولت باید مجدداً از مجلس تقاضای رای اعتماد کند.<>

❖ اصل ۱۳۷ ❖

(۱) هر یک از وزیران مسیول وظایف خاص خویش در برابر رئیس جمهور و مجلس است و در اموری که به تصویب هیات وزیران می رسد مسیول اعمال دیگران نیز هست.

<> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و سی و هفتم هر یک از وزیران، مسأول وظایف خاص خویش در برابر مجلس است، ولی در اموری که به تصویب هیات وزیران می رسد مسیول اعمال دیگران نیز هست.<>

❖ اصل ۱۳۸ ❖

(۱) علاوه بر مواردی که هیات وزیران یا وزیری مامور تدوین آین نامه های اجرایی قوانین می شود، هیات وزیران حق دارد برای انجام وظایف اداری و تامین اجرایی قوانین و تنظیم سازمانهای اداری به وضع تصویب نامه و آین نامه بپردازد. هر یک از وزیران نیز در حدود وظایف خویش و مصوبات هیات وزیران حق وضع آین نامه و صدور بخشنامه را دارد ولی مفاد این مقررات نباید با متن و روح قوانین مخالف باشد. دولت می تواند تصویب برخی از امور مربوط به وظایف خود را به کمیسیونهای مشتکل از چند وزیر واگذار نماید. مصوبات این کمیسیونها در محدوده قوانین پس از تایید رئیس جمهور لازم الاجرا است. تصویب نامه ها و آین نامه های دولت و مصوبات کمیسیونهای مذکور در این اصل ، ضمن ابلاغ برای اجرا به اطلاع رئیس مجلس شورای اسلامی می رسد تا در صورتی که آنها را برخلاف قوانین بباید با ذکر دلیل برای تجدید نظر به هیات وزیران بفرستند.

<> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و سی و هشتاد عله بر مواردی که هیات وزیران یا وزیری مامور تدوین آین نامه های اجرایی قوانین می شود هیات وزیران حق دارد برای انجام وظایف اداری و تامین اجرایی قوانین و تنظیم سازمانهای اداری به وضع تصویب نامه و آین نامه بپردازد. هر یک از وزیران نیز در حدود وظایف خویش و مصوبات هیات وزیران حق وضع آین نامه و صدور بخشنامه را دارد ولی مفاد این مقررات نباید با متن و روح قوانین مخالف باشد.<>

❖ اصل ۱۳۹ ❖

صلاح دعوی راجع به اموال عمومی و دولتی یا ارجاع آن به داوری در هر مورد، موكول به تصویب هیات وزیران است و باید به اطلاع مجلس برسد. در مواردی که طرف دعوی خارجی باشد و در موارد مهم داخلی باید به تصویب مجلس نیز برسد. موارد مهم را قانون تعیین می کند.

❖ اصل ۱۴۰ ❖

(۱) رسیدگی به اتهام رئیس جمهور و معاونان او و وزیران در مورد جرایم عادی با اطلاع مجلس شورای اسلامی در دادگاه های عمومی دادگستری انجام می شود.

<> اصل سابق : اصل یکصد و چهل و سی و دو رسیدگی به اتهام رئیس جمهور و نخست وزیر و وزیران در مورد جرایم عادی با اطلاع مجلس شورای ملی در دادگاه های عمومی دادگستری انجام می شود.>>

❖ اصل ۱۴۱ ❖

(۱) رئیس جمهور، معاونان رئیس جمهور، وزیران و کارمندان دولت نمی توانند بیش از یک شغل دولتی داشته باشند و داشتن هر نوع شغل دیگر در مئسستاتی که تمام یا قسمتی از سرمایه آن متعلق به دولت یا مئسستات عمومی است و نمایندگی مجلس شورای اسلامی و کالت دادگستری و مشاوره حقوقی و نیز ریاست و مدیریت عامل یا عضویت در هیات مدیره انواع مختلف شرکتهاي خصوصي، جز شرکتهاي تعاوني ادارات و موسسات برای آنان ممنوع است. سمتهاي آموزشي در دانشگاه ها و مئسستات تحقیقاتي از اين، حکم مستثنی است.

<> اصل سابق : اصل یکصد و چهل و یکم رسیدگی به این اتفاق رسیدگی می شود. وزیران و کارمندان دولت نمی توانند بیش از یک شغل دولتی داشته باشند و داشتن هر نوع شغل دیگر در مئسستاتی که تمام یا قسمتی از سرمایه آن متعلق به دولت یا موسسات عمومی است و نمایندگی مجلس شورای ملی و کالت دادگستری و مشاوره حقوقی و نیز ریاست و مدیریت عامل یا عضویت در هیات مدیره انواع مختلف شرکتهاي خصوصي، جز شرکتهاي تعاوني ادارات و مئسستات برای آنان ممنوع است. سمتهاي آموزشي در دانشگاه ها و موسسات تحقیقاتي از این حکم مستثنی است. نخست وزیر می تواند در موارد ضرورت به طور موقت تصدی برخی از وزارت خانه ها را پیذیرد.>>

❖ اصل ۱۴۲ ❖

(۱) دارایی رهبر، رئیس جمهور، معاونان رئیس جمهور، وزیران و همسر و فرزندان آنان قبل و بعد از خدمت، توسط رئیس قوه قضائیه رسیدگی می شود که بر خلاف حق، افزایش نیافته باشد.

<> اصل سابق : اصل یکصد و چهل و دوم دارایی رهبر یا اعضای شورای رهبری، رئیس جمهور، نخست وزیر، وزیران و همسر و فرزندان آنان قبل و بعد از خدمت، توسط دیوان عالی کشور رسیدگی می شود که بر خلاف حق افزایش نیافته باشد.>>

❖ اصل ۱۴۳ ❖

ارتش جمهوری اسلامی ایران پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی و نظام جمهوری اسلامی کشور را بر عهده دارد.

❖ اصل ۱۴۴ ❖

ارتش جمهوری اسلامی ایران باید ارتضی اسلامی باشد که ارتضی مکتبی و مردمی است و باید افرادی شایسته را به خدمت پذیرد که به اهداف انقلاب اسلامی مومن و در راه تحقق آن فداکار باشند.

❖ اصل ۱۴۵ ❖

هیچ فرد خارجی به عضویت در ارتش و نیروهای انتظامی کشور پذیرفته نمی شود.

❖ اصل ۱۴۶ ❖

استقرار هر گونه پایگاه نظامی خارجی در کشور هر چند به عنوان استفاده های صلح آمیز باشد ممنوع است.

❖ اصل ۱۴۷ ❖

دولت باید در زمان صلح از افراد و تجهیزات فنی ارتش در کارهای امدادی، آموزشی، تولیدی، و جهاد سازندگی، با رعایت کامل موازین عدل اسلامی استفاده کند در حدی که به آمادگی رزمی آسیبی وارد نیاید.

❖ اصل ۱۴۸ ❖

هر نوع بهره برداری شخصی از وسائل و امکانات ارتش و استفاده شخصی از افراد آنها به صورت گماشته، رانده شخصی و نظایر اینها ممنوع است.

❖ اصل ۱۴۹ ❖

ترفیع درجه نظامیان و سلب آن به موجب قانون است.

❖ اصل ۱۵۰ ❖

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که در نخستین روزهای پیروزی این انقلاب تشکیل شد، برای ادامه نقش خود در نگهبانی از انقلاب و دستاوردهای آن پابرجا می ماند. حدود وظایف و قلمرو مسیولیت این سپاه در رابطه با وظایف و قلمرو مسئولیت نیروهای مسلح دیگر با تاکید بر همکاری و هماهنگی برادرانه میان آنها به وسیله قانون تعیین می شود.

❖ اصل ۱۵۱ ❖

به حکم آیه کریمه " و اعدوا لهم ما استطعتم من قوه و من رباط الخيل ترهبون به عدوالله و عدوكم و آخرين من دونهم لا تعلمونهم الله يعلمههم" دولت موظف است برای همه افراد کشور برنامه و امکانات آموزش نظامی را بر طبق موازین اسلامی فراهم نماید، به طوری که همه افراد همواره توانایی دفاع مسلحانه از کشور و نظام جمهوری اسلامی ایران را داشتن اسلحه باید با اجازه مقامات رسمی باشد.

❖ اصل ۱۵۲ ❖

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس نفی هر گونه سلطه جویی و سلطه پذیری، حفظ استقلال همه جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرت های سلطه گر و روابط صلح آمیز متقابل با دول غیر محارب استوار است.

❖ اصل ۱۵۳ ❖

هر گونه قرارداد که موجب سلطه بیگانه بر منابع طبیعی و اقتصادی، فرهنگ، ارتش و دیگر شیوهنامه کشور گردد ممنوع است.

❖ اصل ۱۵۴ ❖

جمهوری اسلامی ایران سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود می دارد و استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می شناسد. بنا بر این در عین خودداری کامل از هر گونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر، از مبارزه حق طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین در هر نقطه از جهان حمایت می کند.

❖ اصل ۱۵۵ ❖

دولت جمهوری اسلامی ایران می تواند به کسانی که پناهندگی سیاسی بخواهند پناه دهد مگر این که بر طبق قوانین ایران خاین و تبهکار شناخته شوند.

❖ اصل ۱۵۶ ❖

قوه قضاییه قوه ای است مستقل که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسیول تحقق بخشیدن به عدالت و عهده دار وظایف زیر است :

- ۱ - رسیدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات، حل و فصل دعاوی و رفع خصومات و اخذ تصمیم و اقدام لازم در آن قسمت از امور حسیه، که قانون معین می کند.
- ۲ - احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادیهای مشروع.
- ۳ - نظارت بر حسن اجرای قوانین.
- ۴ - کشف جرم و تعقیب مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود و مقررات مدون جزاگی اسلام.
- ۵ - اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین.

❖ اصل ۱۵۷ ❖

(۱) به منظور انجام مسیولیت های قوه قضاییه در کلیه امور قضایی و اداری و اجرایی مقام رهبری یک نفر مجتهد عادل و آگاه به امور قضایی و مدیر و مدیر را برای مدت پنج سال به عنوان رئیس قوه قضاییه تعیین می نماید که عالیترین مقام قوه قضاییه است.

۱>> اصل سابق : اصل یکصد و پنجاه و هفتم به منظور انجام مسؤولیتهای قوه قضاییه شورایی به نام شورای عالی قضایی تشکیل می گردد که بالاترین مقام قوه قضاییه است و وظایف آن به شرح زیر می باشد : ۱ - ایجاد تشکیلات لازم در دادگستری به تناسب مسیولیتهای اصل یکصد و پنجاه و ششم. ۲ - تهیه لوایح قضایی مناسب با جمهوری اسلامی. ۳ - استخدام قضاط عادل و شایسته و عزل و نصب آنها و تغییر محل ماموریت و تعیین مشاغل و ترفیع آنان و مانند اینها از امور اداری، طبق قانون.<>

❖ اصل ۱۵۸ ❖

(۱) وظایف رئیس ریس قوه قضاییه به شرح زیر است:

- ۱ - ایجاد تشکیلات لازم در دادگستری به تناسب مسیولیت های اصل یکصد و پنجاه و ششم.
- ۲ - تهیه لوایح قضایی مناسب با جمهوری اسلامی.
- ۳ - استخدام قضاط عادل و شایسته و عزل و نصب آنها و تغییر محل ماموریت و تعیین مشاغل و ترفیع آنان و مانند اینها از امور اداری، طبق قانون.

>> اصل سابق : اصل یکصد و پنجاه و هشتم شورای عالی قضایی از پنج عضو تشکیل می شود: ۱ - رئیس دیوان عالی کشور. ۲ - دادستان کل کشور. ۳ - سه نفر قاضی مجتهد و عادل به انتخاب قضاط کشور. اعضای این شورا برای مدت پنج سال و طبق قانون انتخاب می شوند و انتخاب مجددشان بلامانع است. شرایط انتخاب شونده و انتخاب کننده را قانون معین می کند.<>

❖ اصل ۱۵۹ ❖

مرجع رسمی تظلمات و شکایات، دادگستری است. تشکیل دادگاه ها و تعیین صلاحیت آنها منوط به حکم قانون است.

❖ اصل ۱۶۰ ❖

(۱) وزیر دادگستری مسیولیت کلیه مسایل مربوطه به روابط قوه قضاییه با قوه مجریه و قوه مقننه را بر عهده دارد و از میان کسانی که رئیس قوه قضاییه به رئیس جمهور پیشنهاد می کند انتخاب می گردد. رئیس قوه قضاییه می تواند اختیارات تام مالی و اداری و نیز اختیارات استخدامی غیر قضاط را به وزیر دادگستری تفویض کند. در این صورت وزیر دادگستری دارای همان اختیارات و وظایفی خواهد بود که در قوانین برای وزرا به عنوان عالیترین مقام اجرایی پیش بینی می شود.

>> اصل سابق : اصل یکصد و شصتم وزیر دادگستری مسیولیت کلیه مسایل مربوط به روابط قوه قضاییه با قوه مجریه و قوه مقننه را بر عهده دارد و از میان کسانی که شورای عالی قضایی به نخست وزیر پیشنهاد می کند انتخاب می گردد.<>

❖ اصل ۱۶۱ ❖

(۱) دیوان عالی کشور به منظور نظارت بر اجرای صحیح قوانین در محاکم و ایجاد وحدت رویه قضایی و انجام مسیولیتهایی که طبق قانون به آن محول می شود بر اساس ضوابطی که رئیس قوه قضاییه تعیین می کند تشکیل می گردد.

<> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و شصت و یکم دیوان عالی کشور به منظور نظارت بر اجرای صحیح قوانین در محاکم و ایجاد وحدت رویه قضایی و انجام مسیولیتهایی که طبق قانون به آن محول می شود بر اساس ضوابطی که شورای عالی قضایی تعیین می کند تشکیل می کردد.>>

۱۶۲ ♦ اصل

(۱) رئیس دیوان عالی کشور و دادستان کل باید مجتهد عادل و آگاه به امور قضایی باشند و رئیس قوه قضاییه با مشورت قضایت دیوان عالی کشور آنها را برای مدت پنج سال به این سمت منصوب می کند.

<> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و شصت و دوم رئیس دیوان عالی کشور و دادستان کل باید مجتهد عادل و آگاه به امور قضایی باشند و رهبری یا مشورت قضات دیوان عالی کشور آنها را برای مدت پنج سال به این سمت منصوب می کنند.>>

۱۶۳ ♦ اصل

صفات و شرایط قاضی طبق موازین فقهی به وسیله قانون معین می شود.

۱۶۴ ♦ اصل

(۱) قاضی را نمی توان از مقامی که شاغل آن است بدون محاکمه و ثبوت جرم یا تخلفی که موجب انفصال است به طور موقت یا دائم منفصل کرد یا بدون رضای او محل خدمت یا سمتیش را تغییر داد مگر به اقتضای مصلحت جامعه با تصمیم رئیس قوه قضاییه پس از مشورت با رئیس دیوان عالی کشور و دادستان کل، نقل و انتقال دوره ای قضات بر طبق ضوابط کلی که قانون تعیین می کند صورت می گیرد.

<> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و شصت و چهارم قاضی را نمی توان از مقامی که شاغل آنست بدون محاکمه و ثبوت جرم یا تخلفی که موجب انفصال است به طور موقت یا دائم منفصل کرد یا بدون رضای او محل خدمت یا سمتیش را تغییر داد مگر به اقتضای مصلحت جامعه با تصویب اعضای شورای عالی قضایی به اتفاق آرا، نقل و انتقال دوره ای قضات بر طبق ضوابط کلی که قانون تعیین می کند صورت می گیرد.>>

۱۶۵ ♦ اصل

محاکمات، علني انجام می شود و حضور افراد بلامانع است مگر آن که به تشخیص دادگاه، علني بودن آن منافي عفت عمومي یا نظم عمومي باشد یا در دعاوي خصوصي طرفين دعوا تقاضا کنند که محاکمه علني نباشد.

۱۶۶ ♦ اصل

احکام دادگاه ها باید مستدل و مستند به مواد قانون و اصولی باشد که بر اساس آن حکم صادر شده است.

۱۶۷ ♦ اصل

قاضی موظف است کوشش کند حکم هر دعوا را در قوانین مدونه بباید و اگر نباید با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوای معتبر، حکم قضیه را صادر نماید و نمی تواند به بیانه سکوت یا نقص یا اجمالی یا تعارض قوانین مدونه از رسیدگی به دعوا و صدور حکم امتناع ورزد.

❖ ۱۶۸ ❖ اصل

رسیدگی به جرایم سیاسی و مطبوعاتی علني است و با حضور هیات منصفه در محاکم دادگستری صورت می گیرد. نحوه انتخاب، شرایط، اختیارات هیات منصفه و تعریف جرم سیاسی را قانون بر اساس موازین اسلامی معین می کند.

❖ ۱۶۹ ❖ اصل

هیچ فعلی یا ترك فعلی به استناد قانونی که بعد از آن وضع شده است جرم محسوب نمی شود.

❖ ۱۷۰ ❖ اصل

قضات دادگاه ها مکلفند از اجرای تصویب نامه ها و آین نامه های دولتی که مخالف با قوانین و مقررات اسلامی یا خارج از حدود اختیارات قوه مجریه است خودداری کنند و هر کس می تواند ابطال این گونه مقررات را از دیوان عدالت اداری تقاضا کند.

❖ ۱۷۱ ❖ اصل

هر گاه در اثر تفسیر یا اشتباه قاضی در موضوع یا در تطبیق حکم بر مورد خاص، ضرر مادی یا معنوی متوجه کسی گردد، در صورت تقصیر، مقصرا طبق موازین اسلامی ضامن است و در غیر این صورت خسارت به وسیله دولت جبران می شود، و در هر حال از متهم اعاده حیثیت می گردد.

❖ ۱۷۲ ❖ اصل

برای رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی اعضا ارتیش، ژاندارمری، شهربانی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، محاکم نظامی مطابق قانون تشکیل می گردد، ولی به جرایم عمومی آنان یا جرایمی که در مقام ضابط دادگستری مرتكب شوند در محاکم عمومی رسیدگی می شود. دادستانی و دادگاه های نظامی، بخشی از قوه قضائیه کشور و مشمول اصول مربوط به این قوه هستند.

❖ ۱۷۳ ❖ اصل

(۱) به منظور رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مامورین یا واحدها با آین نامه های دولتی و احراق حقوق آنها، دیوانی به نام "دیوان عدالت اداری" زیر نظر رئیس قوه قضائیه تاسیس می گردد. حدود اختیارات و نحوه عمل این دیوان را قانون تعیین می کند.

<> ۱ - اصل سابق : اصل یکصد و هفتاد و سوم به منظور رسیدگی به شکایات، ظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مامورین یا واحدها یا آین نامه های دولتی و احراق حقوق آنها دیوانی به نام دیوان عدالت اداری زیر نظر شورای عالی قضائی تاسیس می گردد. حدود اختیارات و نحوه عمل این دیوان را قانون تعیین می کند. <>

❖ اصل ۱۷۴

(۱) بر اساس حق نظارت قوه قضائيه نسبت به حسن جريان امور و اجرای صحيح قوانين در دستگاه هاي اداري سازمانی به نام "سازمان بازرسی کل کشور" زير نظر رئيس قوه قضائيه تشکيل مي گردد. حدود اختيارات و وظایف این سازمان را قانون تعیین می کند.

>> ۱ - اصل سابق : اصل يکصد و هفتاد و چهارم بر اساس حق نظارت قوه قضائيه نسبت به حسن جريان امور و اجرا صحيح قوانين در دستگاه هاي اداري سازمانی به نام "سازمان بازرسی کل کشور" زير نظر شورای عالي قضائي تشکيل مي گردد. حدود اختيارات و وظایف این سازمان را قانون تعیین می کند.<>

❖ اصل ۱۷۵

(۱) در صدا و سيمای جمهوري اسلامي ايران، آزادي بيان و نشر افكار با رعایت موازين اسلامي و مصالح کشور باید تامين گردد. نصب و عزل رئيس سازمان صدا و سيمای جمهوري اسلامي ايران با مقام رهبری است و شورایي مرکب از نمایندگان رئيس جمهور و رئيس قوه قضائيه و مجلس شورایي اسلامي (هر کدام دو نفر) نظارت بر اين سازمان خواهند داشت. خط مشي و ترتيب اداره سازمان و نظارت بر آن را قانون تعیین می کند(۲)

>> ۱ - اصل سابق : اصل يکصد و هفتاد و پنجم در رسانه هاي گروهي (راديو و تلوزيون) آزادي انتشارات و تبلیغات طبق موازين اسلامي باید تامين شود. اين رسانه ها زير نظر مشترك قوای سه گانه قضائيه (شوراي عالي قضائي) ، مقنه و مجریه اداره خواهد شد. ترتيب آن را قانون تعیین می کند. <>

>> ۲ - اصل يکصد و هفتاد و ششم به موجب اصلاحاتي که در سال ۱۳۶۸ نسبت به قانون اساسی صورت گرفته، به قانون اساسی الحق شده است: قانون اساسی جمهوري اسلامي ايران که در دوازده فصل مشتمل بر يکصد و هفتاد و پنج اصل تنظيم گردیده و با اکثريت دو سوم مجموع نمایندگان مجلس بررسی نهايی قانون اساسی به تصویب رسیده است در تاريخ بیست و چهارم آبان ماه يکهزار و سیصد و پنجاه و هشت هجري شمسی مطابق با بیست و چهارم ذي الحجه يکهزار و سیصد و نود و نه هجري قمری به تصویب نهايی رسید.<>

❖ اصل ۱۷۶

(۱) به منظور تامين منافع ملي و پاسداري از انقلاب اسلامي و تماميت ارضي و حاكميت ملي "شوراي عالي امنيت ملي" به رياست رئيس جمهور، با وظایف زير تشکيل مي گرد.

- ۱ - تعیین سياستهای دفاعي - امنیتی کشور در محدوده سياستهای کلي تعیین شده از طرف مقام رهبری.
- ۲ - هماهنگ نمودن فعالیت هاي سیاسي، اطلاعاتي، اجتماعي، فرهنگي و اقتصادي در ارتباط با تدابير کلي دفاعي - امنیتی.

۳ - بهره گيري از امکانات مادي و معنوی کشور برای مقابله با تهدیدهای داخلی و خارجی. اعضای شورا عبارتند از: - رئسي قوای سه گانه - رئيس ستاد فرماندهی کل نیروهای مسلح - مسیول امور برنامه و بودجه - دو نماینده به انتخاب مقام رهبری - وزرای امور خارجه، کشور، اطلاعات - حسب مورد وزیر مربوط و عاليترین مقام ارتش و سپاه شوراي عالي امنيت ملي به تناسب وظایف خود شوراهای فرعی از قبيل شوراي دفاع و شوراي امنيت کشور تشکيل ميدهد. رياست هر يك از شوراهای فرعی با رئيس جمهور يا يكى از اعضای شوراي عالي است که از طرف رئيس جمهور تعیین مي شود. حدود اختيارات و وظایف شوراهای فرعی را قانوني تعیین مي کند و تشکيلات آنها به تصویب شوراي عالي مي رسد. مصوبات شوراي عالي امنيت ملي پس از تایید مقام رهبری قابل اجراست.

<> ۱ - اصل یکصد و هفتاد و ششم به موجب اصلاحاتی که در سال ۱۳۶۸ نسبت به قانون اساسی صورت گرفته، به قانون اساسی الحق شده است.<>

❖ اصل ۱۷۷

(۱) بازنگری در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، در موارد ضروري به ترتیب زیر انجام مي گيرد. مقام رهبري پس از مشورت با مجمع تشخيص مصلحت نظام طی حکمي خطاب به رئيس جمهور موارد اصلاح يا تتميم قانون اساسی را به شورای بازنگری قانون اساسی با ترکيب زیر پیشنهاد مي نماید:

- ۱ - اعطای شورای نگهبان.
- ۲ - رئای قوای سه گانه.
- ۳ - اعضاي ثابت مجمع تشخيص مصلحت نظام.
- ۴ - پنج نفر از اعضای مجلس خبرگان رهبري.
- ۵ - ده نفر به انتخاب مقام رهبري.
- ۶ - سه نفر از هيأت وزيران.
- ۷ - سه نفر از قوه قضائيه.
- ۸ - ده نفر از نمایندگان مجلس شورای اسلامي.
- ۹ - سه نفر از دانشگاهيان. شيوه کار و کيفيت انتخاب و شرایط آن را قانون معين مي کند. مصوبات شورا پس از تاييد و امضای مقام رهبري باید از طریق مراجعته به آرا عمومی به تصویب اکثریت مطلق شرکت کنندگان در همه پرسی برسد. رعایت ذیل اصل شنجاه و نهم در مورد همه پرسی "بازنگری در قانون اساسی" لازم نیست. محتواي اصول مربوط به اسلامي بودن نظام و ابتنای کلیه قوانین و مقررات بر اساس موازين اسلامي و پایه هاي ايماني و اهداف جمهوري اسلامي ايران و جمهوري بودن حکومت و ولایت امر و امامت امت و نیز اداره امور کشور با اتكا به آرا عمومي و دین و مذهب رسمي ايران تعغير ناپذير است.

<> ۱ - اصل یکصد و هفتاد و هفتم به موجب اصلاحاتی که در سال ۱۳۶۸ نسبت به قانون اساسی صورت گرفته، به قانون اساسی الحق شده است.<>

«پایان»

انتقادات و پیشنهادات و همینطور اعلام آمادگی جهت همکاري با گروه E-Book Club را به آدرس زير اطلاع دهيد.

Arya_dajal@yahoo.com